

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VLIV NEZAMĚSTNANOSTI NA KRIMINALITU
A DELIKVENCII**

Autor práce: Denisa Dohelská, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Dr. Lubomíru Pánovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

DOHELSKÁ, D. *Vliv nezaměstnanosti na kriminalitu a delikvenci: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 68 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D.

Klíčová slova: alkoholismus, delikvence, ekonomický nedostatek, nezaměstnanost, kriminalita, stres, trestný čin

Bakalářská práce řeší problém nezaměstnanosti, který pojímá jako kriminogenní faktor. Tento na společnost negativně působící jev je v teoretické části práce analyzován, přičemž jsou popsány jeho druhy, jakož i způsob výpočtu, práce však především popisuje jeho negativní dopady na jedince a společnost. Teoretická část práce se dále věnuje delikvenci a kriminalitě. Tyto pojmy jsou zde popsány a vysvětleny, společně s dalšími, jako jsou např. kriminologie a prevence kriminality. Je provedena syntéza obou uvedených problémů (nezaměstnanosti a delikvence spolu s kriminalitou). Následně je dedukcí zjišťováno, na jaké oblasti kriminality má nezaměstnanost vliv. Teoretická část bakalářské práce je doplněna o výzkum, který z veřejně dostupných statistik poukazuje na korelace mezi uvedenými jevy, tedy mezi nezaměstnaností a kriminalitou. Empirická část práce obsahuje kazuistiky, které nezaměstnanost jako faktor vedoucí ke kriminalitě, ilustrují na konkrétních příkladech.

ABSTRACT

DOHELSKÁ, D. *Impact of Unemployment on Delinquency and Crime: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2014. 68 p. Supervisor: doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D.

Key words: alcoholism , delinquency , economic scarcity, unemployment, criminality , stress , crime

The bachelor thesis deals with the problem of unemployment conceived as a criminogenic factor. This adverse effect on the society is analyzed in the theoretical part and there are described it's types as well as the method of calculations, but first of all the thesis describes it's negative consequences for individuals and society. Furthermore the theoretical part is focused on delinquency and criminality. These terms are described and explained together with others, for example criminology or crime prevention. Synthesis of both of these issues (unemployment and delinquency together with the crime rate) was made. Subsequently the deduction is examined to identify areas of criminality which are influenced by unemployment. The theoretical part is complemented with the research that from publicly available statistics points out correlation between these phenomena, therefore between unemployment and crime. The empirical part consists of case reports, which exemplifies unemployment as a factor leading to criminality with concrete examples.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíle a metodika bakalářské práce	9
2 Fenomén nezaměstnanost.....	11
2.1 Výpočet míry nezaměstnanosti a její rozdělení	11
2.2 Dopady nezaměstnanosti na jedince a společnost.....	13
3 Kriminalita a delikvence.....	18
3.1 Trestné činy a přestupky	19
3.2 Kriminologie - věda zabývající se kriminalitou.....	21
3.3 Prevence kriminality	22
4 Nezaměstnanost jako kriminogenní faktor.....	26
4.1 Vztah nezaměstnanosti a kriminality v historických souvislostech.....	27
4.2 Majetkové delikty.....	28
4.3 Delikty se znaky agrese.....	32
4.4 Delikty se vztahem k rodině.....	33
5 Projev závislosti nezaměstnanosti a kriminality ve statistice.....	38
5.1 Závislost nezaměstnanosti a kriminality v krajích a ČR.....	40
6 Kazuistiky	48
Závěr.....	52
Seznam tabulek	57
Přílohy	58

Úvod

Jak staré je lidstvo, tak dlouho existují problémy mezi lidmi. Od doby kdy byla definována kriminalita a ve společnosti lidí vznikly první závazné právní normy, lze již hovořit o trestných činech či kriminální činnosti, nazývané ovšem dle příslušného historického období. Lidé vždy budou páchat trestnou činnost a vždy proti ní budou i bojovat. S dobou se mění pouze druhy kriminální činnosti, její příčiny, motivy, četnost, či způsoby jejího páchání. Současně s tím se mění i způsoby boje proti ní a přizpůsobují se jí prostředky v tomto boji používané. Pachatelé protiprávních činů jsou však téměř vždy o krok napřed před zákonem a před jeho ochránci. Přesto tento fakt nečiní subjekty bojující na straně spravedlnosti bezmocnými. Jak úspěšný boj s kriminalitou bude, to závisí velkou měrou na rychlosti, s jakou budou lidé na straně zákona schopni chápat, dohánět a potírat nově vzniklé druhy kriminality. Současně je však třeba věnovat i velkou pozornost prevenci již známých protizákonných činů. To znamená, včas je rozpoznat a předcházet jim i jejich příčinám. Stejně jako lékař musí správně diagnostikovat nemoc u pacienta přicházejícího za ním s potížemi, pro úspěšnost léčby zjistit příčinu těchto potíží a následně vést pacienta k předcházení vlivů majících negativní dopad na jeho zdraví; stejně tak musí být včas zjištěny a rozpoznány i příčiny kriminality, které je třeba v rámci možností eliminovat a předcházet jim, aby byl boj s ní co nejvíce úspěšný.

Faktory, které mají vliv na vznik kriminality, nazýváme kriminogenními, přičemž je jich již známa a definována celá řada. Jedná se například o prostituci, patologické hráčství, alkoholismus, drogovou závislost a mnohé další. Například ve vyspělých státech mezi ně patří, bohužel, i nezaměstnanost. Ztráta zaměstnání a nemožnost jejího znovunalezení není v demokratické společnosti protiprávním činem. Nicméně, tento problém, respektive důsledky s ním spojené, zakládají často příčinu protizákonného jednání. Proto je třeba proti nezaměstnanosti bojovat a předcházet jí, a to jak nástroji kterými disponuje stát, tak i individuální snahou jednotlivce.

Pro společnost v České republice začala být nezaměstnanost opět aktuálním problémem v relativně nedávné době, tedy po roce 1989. Do té doby ji politický systém a platná legislativa v podstatě neumožňovali, a lidé v produktivním věku ji znali převážně jen z filmů, vyprávění, či politických zpráv ze zahraničí. Po „Sametové revoluci“ se společnost v České republice začala prudce měnit a byla nucena přizpůsobit se nově získaným výhodám, ale i nástrahám, demokratického systému. Jednou takovou

nástrahou, se kterou naše mladá, nově nabytá demokracie nebyla zvyklá bojovat, byla právě nezaměstnanost.

Občané České republiky byli celá desetiletí zvyklí, že jsou vedeni, že se o ně stát postará. Daní za takovou starost pak byla do určité míry ztráta svobody a svobodného rozhodování. S nově získanou demokracií a svobodu však přišla i povinnost starat se o sebe a nést důsledky svých rozhodnutí. Proto, ačkoliv je nezaměstnanost problémem prakticky každé společnosti a nelze ji nikdy zcela vymýtit, nemůže jednotlivec nikdy zcela nechat řešení na státu, ale musí se starat i sám, v rámci svých možností, aby se nezaměstnaným nestal, či aby se dokázal přizpůsobit, a v co nejkratší době si novou práci najít.

Nezaměstnanost je problém, který se může dotknout prakticky kohokoliv, a nikdy nelze dopředu přesně určit, jakým způsobem změní jeho život. To pak závisí na jeho ekonomické situaci v době ztráty zaměstnání, na věku, pohlaví, zdravotním stavu, psychické odolnosti, mentalitě, či například podpoře rodiny, ale také na délce doby, po kterou se taková osoba ocitne bez práce. Zvláště v případech dlouhodobé nezaměstnanosti jsou důsledky pro život, bohužel, veskrze negativní, a to nejen z hlediska takto postiženého jedince, ale i z hlediska celé společnosti, která, vyskytuje-li se v ní nezaměstnanost ve větší míře, těmito důsledky rovněž trpí, neboť ji pak ovlivňuje v mnoha ohledech, včetně zvýšené míry kriminality.

Tématem této bakalářské práce je tedy nezaměstnanost pojatá jako kriminogenní faktor, kdy autorka této práce při její tvorbě využívá nejen studium odborné literatury, ale i zkušenosti nabyté při výkonu svého zaměstnání, neboť je více než dvacet let policistkou, většinu této doby pracovala v přímém výkonu služby v centru Prahy, a charakter její práce, jí umožnil poznávat kriminalitu a její příčiny přímým kontaktem s pachateli trestných činů a správních deliktů, či s oběťmi takových činů.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Nezaměstnanost je fenoménem dnešní doby, se kterým společnost v České republice opětovně začala bojovat po roce 1990, díky politickým a sociálním změnám. Jde o sociálně patologický jev, který doprovází tržní hospodářství, aniž by bylo možno jej i v sebelépe fungujícím systému zcela odstranit. Jeho dopady se mohou dotknout celé společnosti v mnoha oblastech, a to jak z pohledu jednotlivce, jehož život nezaměstnanost ovlivní svými dopady v počáteční fázi, tak i z pohledu celé společnosti, do jejíhož fungování se promítá, v případě jejího většího rozsahu, svými negativními důsledky. Těmito důsledky jsou například problémy ekonomického a sociálního charakteru, mezi něž patří nesporně i kriminalita, stejně jako další sociálně patologické jevy, například, bezdomovectví, prostituce a alkoholismus, se kterými je nezaměstnanost často úzce svázána.

Že se nezaměstnanost řadí mezi kriminogenní faktory, vyplývá m.j. z literatury, kde ji v této souvislosti zmiňuje řada autorů. Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jak významným kriminogenním faktorem nezaměstnanost v České republice je, které druhy trestné činnosti zejména ovlivňuje a proč tomu tak je, přičemž jako dílčí cíl bylo vytyčeno navrhnout možnosti řešení tohoto problému.

Při tvorbě práce byla teoretickým východiskem zejména analýza písemných pramenů, zvláště z oblasti publikací týkajících se nezaměstnanosti a psychologie, a dále byly analyzovány poznatky z literatury týkající se kriminalistiky a kriminologie. Účelem analýz v dané práci bylo stručně charakterizovat a rozebrat zmíněné problematiky, tedy nezaměstnanost, kriminalitu a delikvenci, pro potřeby další práce s nimi. Na základě zjištěných poznatků byla provedena jejich syntéza, kdy byly uvedené dva problémy přemostěny, a formou dedukce bylo zjišťováno, které protiprávní činy jsou zejména páchány v kontextu nezaměstnanosti. A to i s ohledem na fakt, že zkoumaný sociálně patologický jev, kterým nezaměstnanost je, je vždy provázán a ovlivňován dalšími faktory.

V praktické části byly na základě provedených rozhovorů zpracovány kazuistiky, které se týkají uvedeného problému z pohledu osob, které se dostaly za hranici zákona v souvislosti s nezaměstnaností. Cílem tohoto kvalitativního výzkumu bylo na konkrétních příkladech ověřit správnost dedukce, tedy vyvozeného tvrzení, že nezaměstnanost na kriminalitu vliv má, a kterých druhů kriminality a delikvence se nezaměstnanost týká. Jelikož v daném případě kausální metody je možnost zkoumání

omezena pouze na malý vzorek, má v práci sloužit jako doložení předpokladů vyplývajících z dedukce, nikoliv jako vzorek reprezentativní.

Z kazuistik by mělo dále vyplynout, jak se s časem mění žebříčky hodnot lidí, kteří jsou nuceni bojovat s důsledky nezaměstnanosti, a kam až je může tato složitá životní situace zavést, zejména v případě, že nemají žádné právní povědomí o dané problematice, nejsou schopni se se situací vyrovnat sami, využít možnosti pomoci v nezaměstnanosti, které nabízí stát, či nemají povědomí o míře společenské škodlivosti svého jednání.

Jak významným kriminogenním faktorem nezaměstnanost je, bylo rovněž zjišťováno ze statistik vedených Policejním prezidiem a Českým statistickým úřadem, kde byly sledovány údaje počtu kriminálních činů určitých druhů spáchaných v jednotlivých krajích České republiky za období devíti let, přičemž tyto údaje byly porovnávány s počty registrovaných nezaměstnaných osob za stejné období na stejných územích. Ze zjištěných údajů byl následně vypočítáván korelační koeficient, který je vyjádřením závislosti mezi oběma proměnnými a poskytuje číselně vyjádřený údaj o těsnosti závislosti mezi těmito zkoumanými jevy.

2 Fenomén nezaměstnanost

Co je nezaměstnanost a kdo je nezaměstnaným? Jaké má nezaměstnanost dopady na společnost? Laicky lze říci, že nezaměstnanost je stav, kdy není možné nalézt práci, a nezaměstnaným je každý, kdo není zaměstnaný nebo sebezaměstnaný. Z odborného hlediska je však takové vysvětlení nedostačující. Nezaměstnanost je problém, na který je možné nahlížet z různých úhlů. Pro potřeby stanovení míry nezaměstnanosti v určité společnosti a pro další odbornou práci s tímto termínem, má však jeho vymezení svá pravidla.

Jak uvádí O. Matoušek, J. Koláčková aj. Kodymová, „definice nezaměstnanosti podle Mezinárodního úřadu práce v Ženevě považuje za nezaměstnaného je uchazeče o zaměstnání, tedy občana, který není v pracovním nebo podobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravuje soustavně na budoucí povolání a požádal osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání u úřadu práce v místě svého trvalého bydliště.“¹

Dle P. Mareše², je existence nezaměstnanosti přirozeným fenoménem a atributem svobodné společnosti, založené na tržním mechanismu a demokracii, přičemž je dána jednak pohybem ekonomiky a s tím spojeným i pohybem pracovníků, kdy oba tyto aspekty potřebují čas na vzájemné přizpůsobení, a jednak i svobodnou volbou osob, zda budou pracovat, či využívat například sociální dávky poskytované státem.

K tomu, aby bylo možné člověka označit za nezaměstnaného tak, jsou dle B. Buchtové³ vyžadovány následující podmínky:

- nemá placené zaměstnání či není samostatně výdělečně činnou osobou
- zaměstnání aktivně hledá
- je ochoten do určité doby, obvykle do dvou týdnů nastoupit

2.1 Výpočet míry nezaměstnanosti a její rozdělení

Vysoká míra nezaměstnanosti je z velké části problémem ekonomickým. Proto se vyjadřuje stav nezaměstnanosti převážně prostřednictvím tohoto, tedy ekonomického modelu. Podle zprávy Českého statistického úřadu⁴ je od ledna roku 2013 pro výpočet

¹ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Praha, 2010, s. 299.

² MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha, 2002, s. 11.

³ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 2002, s. 65.

nezaměstnanosti v České republice využíván pojem „Podíl nezaměstnaných osob,“ kdy se jedná o výpočet míry nezaměstnanosti podílem uchazečů o zaměstnání ve věku od 15-ti do 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku, zatímco dosud byla míra nezaměstnanosti vypočítávána poměrem nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu dle vzorce $u = \frac{U}{L+U} \times 100$, kde „u“ je mírou nezaměstnanosti vyjádřenou v procentech, „U“ je počet nezaměstnaných osob a „L“ je počet osob zaměstnaných. Nový model výpočtu byl aplikován z důvodu snadnější interpretovatelnosti, přičemž by měl zároveň odstranit nesrovnalosti v podkladových číslech.

Mimo uvedené snadnější interpretovatelnosti však za zmínku stojí i fakt, že zavedením nové metodiky výpočtu míry nezaměstnanosti se četnost tohoto jevu zdánlivě zmenšila, neboť jen změnou této metodiky klesla nezaměstnanost v regionech téměř o jedno procento.

Nezaměstnanost je možné rozdělit podle různých kritérií. Z hlediska délky je možné ji rozdělit na krátkodobou, v trvání do 6-ti měsíců, střednědobou, tedy v délce od 6-ti měsíců do jednoho roku, a na dlouhodobou, tedy nejzávažnější, za kterou se považuje nezaměstnanost přesahující dvanáct měsíců.

Z hlediska přístupu nezaměstnaných pak na dobrovolnou, kdy osoba nemá zájem si práci najít, a nedobrovolnou, kdy na trhu práce není možné odpovídající práci nalézt.

Nejčastější rozdělení nezaměstnanosti je pak podle jejího charakteru a způsobu vzniku. Takto je nezaměstnanost dle O. Matouška a spol.⁵ typicky rozdělována na:

- **Frikční** – jedná se o druh nezaměstnanosti, který není odborníky vnímán jako závažný problém, neboť jde o nezaměstnanost krátkodobou a dobrovolnou, která vzniká v meziobdobí, kdy člověk hledá práci například po ukončení studia, či se stane na krátkou dobu nezaměstnaným při změně svého pracovního místa.
- **Sezonní** – též jde o krátkodobou nezaměstnanost, jíž způsobují výkyvy v nabídce práce v závislosti na ročním období, např. v případě turismu, nebo ve stavebnictví či zemědělství, jejichž produkce je závislá na počasí.
- **Strukturální** – jedná se o problém, který pramení z nesouladu mezi rozvojem určitých pracovních odvětví a nedostatečně rychlém vzdělávání nových pracovníků, kteří by byli schopni poptávku nového pracovního trhu uspokojit.

---

⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti* [online]. Praha, 2012 [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW:

< http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107>.

⁵ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Praha, 2010, s. 300.

Tento druh nezaměstnanosti se promítá zejména v regionech, kde byla značná část obyvatelstva po řadu let zaměstnávána například v hornictví, které v současné době zaniká a nová pracovní místa již nenabízí, a naopak se zde rozvíjí odvětví jiná, pro která ale nejsou vyškoleni kvalifikovaní pracovníci.

- **Cyklická** – tento druh nezaměstnanosti se řadí, stejně jako předchozí, mezi nedobrovolnou. Jde o nižší poptávku práce v závislosti na celkovém poklesu ekonomiky, kdy se míra nezaměstnanosti snižuje/zvyšuje v závislosti na růstu/poklesu ekonomiky.

2.2 Dopady nezaměstnanosti na jedince a společnost

Na to, jaký vliv bude mít zvýšená míra nezaměstnanosti a délka jejího trvání důsledky, lze nahlížet ze dvou základních pohledů. Z pohledů nezaměstnaností dotčeného jednotlivce a z pohledu celé společnosti, kde se tento jev vyskytuje. Dopady, které s sebou nezaměstnanost přináší, je možné také rozdělit.

První, co jedinec i společnost při ztrátě zaměstnání pocítí, jsou zpravidla problémy ekonomického charakteru. Následují další negativní dopady, které se mohou vyskytnout i samostatně, převážně jsou však navázány právně na tyto, ekonomické, problémy.

Jak vyplývá z výše uvedeného, významnou oblast, kterou nezaměstnanost z hlediska hospodářství státu ovlivňuje, je jeho ekonomika. D. Borožová⁶ uvádí, že z hlediska hospodářství státu jsou významnými ztrátami spojenými s nezaměstnaností:

- **Ztráta makroekonomického produktu.** Každá ekonomika počítá s tzv. produkční mezerou, která je dána tím, že se žádná společnost nenachází ve stavu plné zaměstnanosti. Lidé, kteří by rádi pracovali, ale nemohou, nepřispívají zároveň k výrobě statků a služeb a přispívají tak k velikosti této produkční mezery. Společnost tak dosahuje nižší úrovně makroekonomického produktu. Velikost jeho ztráty je tedy rovna velikosti produkční mezery.
- **Nevyužití ekonomické zdroje.** Při nedobrovolné nezaměstnanosti není výrobní faktor práce plně využíván, a protože jsou výrobní faktory spolu provázané, zůstávají tak mimo výrobní proces i další. S odstavením výrobního faktoru

---

⁶ BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha, 2003, s. 101-104.

práce, tedy zaměstnanců, se snižuje i výše zápujčního kapitálu k investování, neboť nezaměstnaní nedostávají mzdu, žijí pouze ze sociálních dávek a přirozeně se tak snižuje nejen spotřeba, ale i úspory, jako zdroj tohoto kapitálu.

- **Ztráta lidského kapitálu.** Spolu s poklesem příjmů osob bez práce, klesá i příjem státu z daní z mezd a naopak stoupají výdaje spojené s vyplácením sociálních dávek, jako jsou podpory v nezaměstnanosti a další. Ztráty na daních jsou tedy dalším negativním dopadem pro ekonomiku státu.

Další oblastí ovlivněnou nezaměstnaností je oblast sociální. Jestliže je ztráta zaměstnání zátěžovou situací pro jednotlivce, velká skupina takových jednotlivců už je schopna ovlivnit chod a psychologické klima celé společnosti. „Tak jako může u jedince nezaměstnanost vyvolávat chronickou dezorganizaci jeho života, netečnost, nestabilitu rodiny, duševní deprese, kriminální delikty, nadměrné pití alkoholu či užívání drog a další destruktivní individuální jednání, může ve společnosti vyvolávat analogické sociálně patologické procesy, jako jsou krize hodnot, úpadek úcty k autoritám, rozklad občanské společnosti, krize rodiny a dalších sociálních institucí, alkoholismus a kriminalitu.“⁷ Dalšími sociálně patologickými jevy doprovázejícími nezaměstnanost je pak vznik bezdomovectví, které je z velké části navázané právě na ekonomický nedostatek, zhoršení celkového zdraví společnosti a zvýšené počty sebevražd. B. Buchtová⁸ odkazuje na statistiku z roku 1998, dle které byla nejpočetnější skupinou v rámci sebevražd ze sociálních příčin právě skupina nezaměstnaných.

Ne všechny skupiny obyvatel jsou však nezaměstnaností ohroženy stejně. To, do jaké míry je osoba ohrožena potencionální nezaměstnaností, záleží na mnoha faktorech. Ovlivnit náchylnost osob ke ztrátě práce může, věk, vzdělání, sociální prostředí z něhož osoby pochází, zdravotní stav a další. B. Buchtová⁹ uvádí následující, rizikové skupiny obyvatel:

- **Mladší věkové skupiny do 30-ti let** – jakožto absolventi bez praxe jsou často na trhu práce tímto faktem znevýhodněni
- **Starší lidé** – jsou ohroženi nedůvěrou ze strany potenciálních zaměstnavatelů, kteří v nich vidí horší „investici.“
- **Ženy** – zaměstnavatelé mají přirozeně obavu z jejich menší mobility a z „hrozícího“ mateřství, ze kterého často pramení více absencí v zaměstnání.

⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha, 2002, s. 91.

⁸ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 1995, s. 115.

⁹ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 1995, s. 100-105.

- **Zdravotně postižení lidé** – vzhledem ke stále většímu důrazu na výkon a produktivitu práce, jsou tito lidé s handicapem oproti zdravým, a tedy z hlediska zaměstnavatele atraktivnějším, lidem znevýhodněni.
- **Lidé bez kvalifikace** – jako skupina málo využitelných pracovních sil, s menší možností pracovního uplatnění opět nejsou pro zaměstnavatele atraktivními
- **Romské etnikum** – vzhledem k tomu, že tato skupina často dosahuje pouze základního vzdělání, v podstatě je lze zařadit rovněž k výše uvedené skupině

Každý jedinec je vůči ztrátě zaměstnání a nemožnosti jejího znovunalezení jinak odolný a každý má jiné předpoklady se s touto situací vyrovnat, či jí rovnou předejít. Každý člověk je do života jinak psychicky vybaven, a každý má jiné vstupní podmínky pro uvedenou situaci, do níž se dostane. Jeho výchozí situace je ovlivněna ekonomickým zázemím, podporou rodiny, pohlavím, věkem nebo vzděláním. Pro většinu lidí je však ztráta zaměstnání negativní zkušeností, která se v případě déletrvajícího stavu, dříve či později odrazí v dalších oblastech jeho života, než je pouze ztráta určitého komfortu zajišťovaného pravidelným finančním příjmem, a pro některé může být tato životní zkušenost zcela fatální.

Práce je jedním z nejdůležitějších činitelů z hlediska kvality lidského života, neboť člověku kromě ekonomického prospěchu přináší i pocit uspokojení a potřebnosti pro společnost. „Z mentálněhygienického hlediska umožňuje pracovní úsilí odvod přebytečné duševní a tělesné energie.“¹⁰ Nenastane-li tento odvod, stává se člověk deprivovaným, přičemž deprivace je chápána jako „...stav, kdy některá z objektivně významných potřeb, biologických i psychických, není uspokojována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu.“¹¹

Jestliže se člověk stane nezaměstnaným, přijde o zdroj příjmu a upadne do ekonomické nejistoty. To je sama o sobě značně stresová situace, která nutí člověka k úvahám. Jak zajistím rodinu? Nepřijdeme o bydlení? Budu mít co jíst? Budu mít co dát jíst dětem? Uspokojím své další potřeby, koníčky....

M. Vágnerová¹² definuje z psychologického hlediska stres jako stav nadměrného zatížení či ohrožení, přičemž jako reakce na stres uvádí:

- Změnu emočního prožívání – úzkost, vztek a agresi, depresi a apatii

¹⁰ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 1995, s. 75.

¹¹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, 1999, s. 36.

¹² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, 1999, s. 33.

- Oslabení kognitivních funkcí – zhoršená úroveň logického uvažování, změna koncentrace pozornosti, asociace a vtíravé myšlenky
- Uvědomění si zátěže a aktivování psychických obranných mechanismů, jejichž smyslem je zachování psychické rovnováhy

S prodlužující se délkou nezaměstnanosti dochází u člověka pod vlivem stresu a deprivace k dalším negativním změnám osobnosti, v krajním případě až k jejímu rozpadu. Nezaměstnaný ztrácí smysl života, dochází sociálnímu zlenivění, k omezení kontaktů s přáteli, s širší rodinou.¹³

Nezřídkou se takový jedinec obrací k alkoholu či dalším návykovým látkám. Rovněž může být náchylný k sebevraždám či kriminálnímu jednání, prostřednictvím kterých se snaží najít východiska z těžké situace. Případně takové skutky spáchá pod vlivem alkoholu či omamných a psychotropních látek nebo za účelem jejich získání, hledal-li východisko ze situace prostřednictvím nich.

Významným faktorem, který může situaci nezaměstnaného ovlivnit, zejména z hlediska jeho psychiky, je jeho rodina, jejíž soudržnost je pro něj bezesporu velkou oporou při zvládnutí této nelehké situace. Pro rodinu samotnou může mít ale ztráta zaměstnání, resp. finančního příjmu, jejího člena zničující účinky.

Jestliže se stane nezaměstnaným jeden, případně oba z manželského páru, nastává výrazně zátěžová situace pro celou rodinu. Rodina se potýká s ekonomickým nedostatkem, v krajním případě i s hmotnou nouzí, následuje ovlivnění chodu celé rodiny úměrně psychickému stavu nezaměstnaného.

Zvláště v případě ztráty zaměstnání otce chápaného jako živitele rodiny, dochází ke ztrátě jeho autority, což s sebou nese psychologické důsledky nejen nezaměstnaného, ale i dalších členů rodiny. Děti v takových rodinách jsou vystaveny nebezpečí rozvoje vývojových poruch, jako jsou například psychická labilita či antisociální chování, což pro jejich další život nese rizika obtížného začlenění se do společnosti.¹⁴

Nedostatek finančních prostředků rodičů je také značně omezujícím pro jejich děti, které v dnešní konzumní společnosti neobstojí v kolektivu svých vrstevníků se zastaralými a levnými mobilními telefony nebo jinou technikou anebo se stávají terčem posměchu kvůli neznačkovému oblečení. Mimo to však mají i omezené možnosti dalšího studia či vyplňování volného času v zájmových kroužcích, což může vést až ke kriminalitě dětí a mladistvých.

¹³ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 1995, s. 76.

¹⁴ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 1995, s. 108.

Jak bylo výše uvedeno, ztráta zaměstnání je značně zátěžovou, stresovou, situací, která jedince může dovést až k depresi, tedy k patologickému smutku. „... z psychologického hlediska lze k reakci na nezaměstnanost přistupovat jako k depresi sui genesis. Ale také je možno pojmout ji jako zátěž, která byla na šestistupňové škále DSM-III-R (Diagnostický a statistický manuál Americké psychiatrické asociace, pozn. autora), umístěna dokonce na 4. místo, jež je popisováno jako zátěž výrazná. Vážnější je už pouze extrémní a katastrofická zátěž.“¹⁵ Taková psychická zátěž vyvolaná nezaměstnaností, jak zmiňuje M. Vágnerová¹⁶, zvyšuje riziko sebevraždného jednání.

„Ztráta zaměstnání působí jako existenciální stres, který se neprojeví jen v oblasti psychiky, ale i somatickými reakcemi, jež lze interpretovat jako psychosomatické potíže.“¹⁷

K somatickým chorobám vyvolaným v důsledku nezaměstnanosti lze řadit cukrovku, vysoký krevní tlak, astma, vředové choroby žaludku a dvanáctníku a kožní choroby. Všechny uvedené choroby mohou mít přímou návaznost na ztrátu zaměstnání a z ní pramenícího emočního vypětí, které se následně projeví právě jako tělesné onemocnění.¹⁸

Na závěr kapitoly můžeme konstatovat, že nezaměstnanost je významným faktorem, který ovlivňuje mnohé oblasti života jedince i celé společnosti, přičemž je možno vyčlenit skupiny osob, které jsou nezaměstnaností ohroženy více než jiné. Jedná se o mladší věkové skupiny do 30-ti let, starší osoby, ženy, zdravotně postižené osoby, osoby bez kvalifikace a romské etnikum. Pokud se týká problémů spojených s nezaměstnaností, pak z hlediska společnosti jsou to problémy ekonomického charakteru, jako ztráta makroekonomického produktu, nevyužití ekonomické zdroje a ztráta lidského kapitálu, v sociální oblasti je to kriminalita, alkoholismus, zvýšená nemocnost, vyšší počet sebevražd či úpadek hodnot. Z pohledu jedince jde, analogicky, o finanční nedostatek, psychické a psychosomatické problémy, případně celkový rozpad osobnosti, sklon k alkoholismu a dalším závislostem, rozpad rodiny a kriminalitu.

---

¹⁵ KULKA, J. *Psychoterapie pro nezaměstnané* [online]. Praha: ARCANA, 2003 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.arcana.cz/texty/pozitivni-systemova-psychoterapie/pozitivni-psychoterapie-a-poradenstvi-pro-nezamestnane>>.

¹⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, 1999, s. 405.

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, 1999, s. 405.

¹⁸ BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha, 1995, s. 145-152.

3 Kriminalita a delikvence

Kriminalita je pojem, na který nelze pohlížet v každém místě a čase stejně, neboť vymezení kriminálních činů se bude vždy vztahovat k činům, které jsou aktuálně nebezpečné pro společnost, jakož se bude i vztahovat k určitému území, na kterém platí určitá pravidla daná právě tam platnými právními normami.

Obecně lze říci, že „**kriminalitou**“ rozumíme „...úhrn pro společnost nebezpečných jednání, které označuje současná právní úprava jako trestné činy...“¹⁹ přičemž se jedná o „...sociálně patologický jev, který má aspekty společenské i osobnostní, trestněprávní, sociologické, psychologické, psychiatrické, pedagogické a jiné.“²⁰ I. Zoubková, M. Moulisová²¹ dále popisují kriminalitu jako sociálně patologický jev, provázející lidskou společnost, kdy se s jejím vývojem mění i její jevové formy. Dále kriminalitu rozlišují ze dvou základních pohledů:

- a) dle juristického pojetí kriminality – kdy je chápána jako souhrn jednání, které trestní právo posuzuje jako trestné činy
- b) dle sociologického pojetí kriminality – kdy toto pojetí chápe kriminalitu nezávisle na trestním právu a umožňuje tak kritický náhled na trestní právo *de lege lata*, přičemž toto pojetí je úzce spjato s chápáním pojmu příčina kriminality.

R. Svatoš²² pak definuje kriminalitu jako souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období.

K pojmu „**delikvence**“ lze přistupovat obdobně jako k pojmu kriminalita, avšak jeho význam je širší, zahrnuje větší spektrum společensky škodlivých jednání, která nemusí být vždy chápána jako trestné činy, ačkoliv i ty by bylo možné pod tento termín zařadit. Typicky se jedná například o páčání přestupků, které jsou zahrnuty pod pojem správní delikty. Delikvenci lze tedy chápat obecněji, jako jednání porušující právní normy, kdy se tento termín užívá zejména v souvislosti s páčáním protiprávních činů mládeží a osobami nepříčetnými, tedy osobami trestně neodpovědnými, kdy jejich

¹⁹ ZAPLETAL, J. a kolektiv. *Kriminologie*. Praha, 2004, s. 9.

²⁰ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 7.

²¹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 13 – 14.

²² SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice, 2009, s. 15.

kriminální jednání zákon označuje jako „čin jinak trestný,“²³ případně, v případě mladistvých, jako „provinění.“²⁴

3.1 Trestné činy a přestupky

Pojem trestného činu je vymezen v § 13 trestního zákoníku, který stanoví že: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“²⁵ Uvedená definice trestného činu je doplněna ustanovením § 111 trestního zákoníku, kde je stanoveno, že trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.²⁶

K podrobnější charakteristice trestných činů je třeba rozlišit je m.j. dle jejich typové závažnosti, na což zákoník opět pamatuje, a to v § 14²⁷, který rozlišuje trestné činy na přečiny a zločiny. Přečiny vymezuje jako všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let, zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny a zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Zde je tedy kritériem rozlišení závažnosti činu především hranice trestní sazby stanovená za jednotlivá soudně trestná jednání.

Pro posouzení povahy a závažnosti trestného činu je třeba dle § 39 trestního zákoníku²⁸ posoudit rovněž význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti za kterých byl spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění a též jeho pohnutku, záměr nebo cíl.

Zásadní rozdělení trestných činů pak vyplývá z koncepce zvláštní části trestního zákoníku, kde zákonodárce rozdělil trestné činy podle druhů objektů, tedy

---

²³ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*, České Budějovice, 2009, s. 15.

²⁴ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 4031.

²⁵ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 356.

²⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 380.

²⁷ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 356.

²⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 361.

společenských vztahů, zájmů a hodnot, které jsou takovými činy dotčeny. Takto jsou činy rozděleny do třinácti hlav na trestné činy:²⁹

- proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, proti důstojnosti v sexuální oblasti, proti rodině a dětem, proti majetku, hospodářské trestné činy, obecně nebezpečné trestné činy, trestné činy proti životnímu prostředí, proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci, proti pořádku ve věcech veřejných, proti branné povinnosti, vojenské trestné činy a trestné činy proti lidskosti míru a válečné trestné činy.

Struktura kriminality je dle R. Svatoše³⁰ dále rozdělena, s ohledem na policejní statistiky, na kriminalitu:

- **Obecnou**, která zahrnuje kriminalitu násilnou, mravnostní, majetkovou, zbývající ostatní a vojenské trestné činy a
- **Hospodářskou**,

ale lze ji též členit podle možnosti jejího poznání na kriminalitu:³¹

- **zjevnou** – jde o kriminalitu registrovanou, která vyšla najevo
- **skrytou** (latentní) – která není orgánům činným v trestním řízení známa, nebo není uvedena ve statistikách
- **skutečnou** – tedy veškerá, jak zjevná, tak skrytá.

Pod pojmem správní delikt rozumíme protiprávní jednání, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně a toto jednání je za delikt výslovně označeno. Správním orgánem je za takové jednání ukládána sankce, která je rovněž upravená zákonem, přičemž zřejmě nejtypičtějším správním deliktem je přestupek.

Pojem přestupku je vymezen v § 2 odst. 1 přestupkového zákona, který jako přestupek označuje zaviněné protiprávní jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v přestupkovém nebo jiném zákoně,

---

²⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 383-450.

³⁰ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice, 2009, s. 18-19.

³¹ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice, 2009, s. 15.

nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle jiného právního předpisu nebo o trestný čin.³²

Jak v případě trestných činů, tak v případě přestupků pak k osobě pachatele zákon obecně vyžaduje, aby osoba takové činy páchající byla starší 15-ti let a příčetná.

3.2 Kriminologie - věda zabývající se kriminalitou

Je zřejmé, že pro společnost neškodlivějším jednáním jsou trestné činy, což je vyjádřeno i skutečností, že platný právní řád takové činy také nejpřísněji postihuje, v krajním případě i trestem odnětí svobody. Z tohoto důvodu je také třeba jim věnovat největší pozornost. Kriminalitu nelze, stejně jako například již uváděnou nezaměstnanost, ale i další sociálně patologické jevy, zcela vymýtit. Je však třeba udržet je alespoň a společensky přijatelné míře a maximálně eliminovat jejich nárůst a také dopady.

Kriminalita je problém, kterému se věnují různé vědní disciplíny, které vzájemně využívají a doplňují své poznatky. Nejobecnější postavení má v tomto směru kriminologie, tedy „věda o zločinu,“ která se specializuje, vedle zkoumání kriminality, jejich pachatelů a obětí, především na příčiny kriminality a její kontrolu, tedy na její potírání a prevenci. Kriminologie pro účely zkoumání kriminálních činů získává poznatky o jevové podobě kriminality, o pachatelích, obětech, výkonu trestu a též jeho účincích. Pro potřeby předcházení kriminalitě, je třeba brát v potaz, že „...čím více o kriminalitě víme, tím lépe můžeme uplatnit vlastní psychologické poznatky při řešení konkrétních kriminálních jevů, počínaje jejich výkladem, přes jejich objasňování a vyšetřování a konče návrhy účelných strategií prevence.“³³

Na základě zjišťovaných poznatků byly vypracovány kriminologické teorie, které se pokoušejí vysvětlit příčiny či zdroje kriminality. L. Čírtková³⁴ uvádí tři hlavní přístupy kriminologie, ze kterých se při vytváření strategií prevence vychází. Jedná se o:

- sociostrukturální teorie – založené na sociologickém způsobu uvažování
- socioprocusuální teorie – kladoucí důraz na sociální procesy, tedy procesy probíhající při pohybu jednotlivce či skupiny v rámci sociálních struktur a vliv těchto procesů na tyto subjekty

---

³² ČESKO, Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1990, částka 35, s. 810.

³³ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha, 1998, s. 48.

³⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha, 1998, s. 48.

- viktimologicky orientované teorie – pokoušející se vykládat zdroje a příčiny kriminality v souvislosti obětí a jejich roli v trestných činech.

R. Svatoš³⁵ praktický význam kriminologie jako vědy o kriminalitě spatřuje v oblasti právního systému, v oblasti společenského života a při vypracování realizačních programů a plánů kontroly kriminality, neboť kriminologie poskytuje empirické poznatky týkající se kriminality, jejích pachatelů a obětí či jejich postavení v trestním řízení, a též poznatky získané při ukládání trestů. Dále je možno na základě jejích poznatků eliminovat a neutralizovat kriminogenní faktory a také pomáhá identifikovat rizikové skupiny obyvatelstva, ať už jako potencionální pachatele nebo jako potencionální oběti.

3.3 Prevence kriminality

Jedním z nejdůležitějších způsobů boje proti kriminalitě je bezesporu prevence, která spadá, spolu s represivními opatřeními, pod celkový pojem kontrola kriminality. V případě prevence jde o „...pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním.“³⁶ Dle Zoubkové³⁷ se prevencí kriminality rozumí zejména vykonávání preventivních aktivit mimo oblast trestního práva. Uvádí, že se jedná o aktivity, které se snaží odstranit, oslabit, či neutralizovat kriminogenní faktory, a které eliminují příležitosti a podněty, které páchaní kriminálních činů vyvolávají, přičemž působí i na potencionální pachatele a oběti.

Nicméně i trestní právo lze chápat jako součást prevence kriminality, přičemž takovouto funkci zastává zejména ukládání trestů. V novém znění Trestního zákona již není účel trestu vymezen konkrétním paragrafovým zněním, jak tomu bylo před jeho novelou, nicméně v zákoně se účel trestu stále promítá do jednotlivých ustanovení trestních sankcí. Trestní sankce je tedy třeba chápat tak, že se nejedná o odplatu společnosti za protiprávní činy, ale o ochranu společnosti před jejich pachateli, přičemž trest má na pachatele působit i výchovně (tzn. jako individuální prevence, pozn. autora.) stejně jako na ostatní členy společnosti. (Zde se jedná se o generální prevenci, pozn. autora.) Mimo trestu by na pachatele a jeho okolí měla justice působit preventivně již v samotném průběhu trestního řízení a to jeho adekvátním průběhem, jak zmiňují I. Zoubková, M. Moulisová.³⁸

³⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 23.

³⁶ ZAPLETAL, J. a kolektiv. *Prevence kriminality*. Praha 2005, s. 8.

³⁷ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 56, 57.

³⁸ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 56.

Ačkoliv je z hlediska ochrany společnosti hrozba trestu za protiprávní činy, coby preventivní opatření, zřejmě nevyhnutelná, daleko větší pozornost by měla být věnována efektivitě prevence kriminality pojaté socio-ekonomicky. To znamená kontrole kriminogenních faktorů, kontrole viktimizace obětí a působení na potencionální pachatele. Tedy mělo by se především předcházet situacím, které páchaní protiprávních činů vyvolávají či usnadňují.

Prevence kriminality mimo trestní právo je rozdělována podle více kritérií. R. Svatoš³⁹ rozděluje strukturálně prevenci kriminality dle obsahového zaměření na:

- **Sociální** – jde o souhrn aktivit, které ovlivňují proces socializace a sociální interakce a aktivit, které jsou zaměřeny na společensky a ekonomicky nepříznivé podmínky, jež mohou vést k páchání protiprávní činnosti
- **Situační** – vychází z poznatků, že určité druhy kriminality jsou vázány na dobu, místo či okolnosti a snaží se takové podmínky eliminovat
- **Prevenci viktimnosti a pomoc obětem trestných činů** – působí na potencionální oběti a oběti kriminálních činů s cílem vést je k bezpečnému chování, kdy jde především o osvětovou a poradenskou činnost.

Dalším významným tříděním prevence kriminality podle R. Svatoše⁴⁰ je dle okruhu adresátů. Takto je rozdělena na:

- **Primární** – nejobecnější, adresována širokému obyvatelstvu bez ohledu na stupeň ohrožení. Může být zaměřena sociálně, situačně i viktimologicky, jak výše uvedeno.
- **Sekundární** – orientovaná na potencionální pachatele, oběti i kriminogenní situace, přičemž ji lze opět pojmov jako sociální, situační, či viktimologickou
- **Terciální** – tato prevence se již týká konkrétního pachatele, resp. jeho recidivě či viktimologické recidivě konkrétní oběti.

Četnost a druh kriminality je výrazně ovlivňován tzv. kriminogenními faktory. Za kriminogenní faktory jsou považovány obecně rizikové činitele, „...tedy všechny

---

³⁹ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice, 2014, s. 16.

⁴⁰ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice, 2014, s. 16-17.

jevy, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů.⁴¹ To znamená příčiny, podmínky, záměry, pohnutky a motivace. To, jak bude strategie prevence koncipována, se pak odvíjí od jejich charakteru. Zoubková rozlišuje kriminogenní faktory podle následujících kritérií:⁴²

a) Podle úrovně

- Obecné – postihující kriminalitu jako hromadný jev v širším společenském kontextu sociálních, politických, ekonomických, právních a kulturních vlivů
- Zvláštní – postihující faktory typické pro určité druhy a kategorie trestných činů
- Konkrétní – postihující příčinné souvislosti individuálního trestného činu a jeho motivu

b) Podle rozsahu

- Subjektivní – subjektivní, osobnostní, dle biologicko-psychické struktury jedince
- Objektivní – sociální, společenské – tedy vycházející z vlivů prostředí

c) Místa – v návaznosti na místo spáchání

d) Času – tzn. doba, kdy ke kriminálnímu jednání dojde

e) Délky trvání – podněty mohou být dlouhodobé i okamžité

To, co vede pachatele ke spáchání kriminálního činu je motiv. L. Čírtková⁴³ uvádí, že neexistuje nemotivovaná trestná činnost, existuje pouze trestná činnost bez známé motivace. Tímto lze chápat, že každé jednání člověka je motivováno, každý kriminální čin je veden vnitřními pohnutkami a vnějšími pobídkami a předchází mu zjištělé motivační pochody. To znamená, že při chápání trestného činu je třeba zabývat se dušením děním pachatele v souvislosti s jeho kriminálním jednáním. Bude-li zodpovězena otázka, co vedlo pachatele k jeho protizákonnému jednání, bude zároveň osvětlena otázka příčiny kriminality, což povede k možnosti vytvoření strategie pro předcházení kriminalitě.

Motivace je tedy významným faktorem při páchaní trestné činnosti. Jak tedy tento pojem chápat. Dle Studia psychologie:⁴⁴ „Slovo motivace pochází s latinského

⁴¹ Zoubková, I., Moulisová, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 14.

⁴² Zoubková, I., Moulisová, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 14-15.

⁴³ Čírtková, L. *Kriminální psychologie*. Praha, 1998, s. 80.

⁴⁴ STUDIUM PSYCHOLOGIE. *Motivace, dělení motivů, sebezáchovné (biologické), psychické a sociální motivy* [online]. Praha, 2012 [cit. 2014-11-7]. Dostupné z WWW: <<http://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/12-motivace-deleni-motivu.htm>>.

slova "motus", které znamená pohyb. Motivace je tedy jakási "hybná síla" chování. Motivaci lze také popsat jako proces zahájení a následné regulace činnosti, jejímž účelem je dosažení relevantního cíle - kýženého stavu (často doprovázeno pocitem spokojenosti) - rovnováhy.“ Motiv je pak pohnutkou, která je zaměřená na uspokojování určitých potřeb. Jde o potřebu vyrovnat určitý stav, který může být způsoben:

1. **Nedostatkem** – například neuspokojenými potřebami jako je hlad, žízeň, peníze, uznání, láska...
2. **Přetlakem** (tenzí) – přebytkem, kterého se organismus potřebuje zbavit – stres může vyvolat potřebu vybití vztek, dobrá nálada vytváří potřebu vybití ji dováděním...

Z uvedeného vyplývá, že je-li takový stav organismu fatální, může se stát příčinou kriminálního jednání.

V závěru kapitoly lze uvést, že pod pojem kriminalita a delikvence spadá jednání nebezpečné pro společnost, které je popsáno v zákoně a za něž zákon stanoví příslušné tresty. Vědou, která takové jednání včetně jeho příčin zkoumá, je kriminologie, jejímž předmětem je kriminalita, její pachatelé, oběti a také její kontrola, tedy prevence a represe kriminality. Přínosem kriminologie jsou poznatky o kriminalitě, které jsou základem pro vypracování preventivních strategií. M.j. se vychází z přístupů na základě sociostrukturální, socioprocesuální a viktimologicky orientované teorie. Prevence kriminality je pak dělena dle obsahového zaměření na sociální, situační a prevenci viktimnosti a pomoc obětem trestných činů, dle okruhu adresátů na primární, sekundární a terciální a dále dle úrovně, rozsahu, místa doby a délky. Důležitým faktorem při páchání protiprávních činů, kterým se prevence kriminality zabývá, je motiv, který je hybnou silou chování a pohnutkou zaměřenou na uspokojování určitých potřeb vyvolaných potřebou vyrovnat určitý stav způsobený nedostatkem či přetlakem.

4 Nezaměstnanost jako kriminogenní faktor

Nezaměstnanost jako kriminogenní faktor uvádí řada autorů, nicméně obvykle nebývá upřesněno, jak přesně se na páchaní protiprávních skutků podílí.

Na nezaměstnanost jako na činitele majícího vliv na kriminalitu a delikvenci je třeba pohlížet v širších souvislostech, neboť, jak uvádí M. Vágnerová,⁴⁵ nezaměstnanost podmiňuje i různé sociálně patologické reakce, přičemž v této souvislosti dále uvádí, že reakcí dlouhodobě nezaměstnaného bez přijatelné perspektivy může být i zavržení autorit, odmítání obecně platných hodnot a sociálních norem, což může vést ke kriminálnímu chování především majetkového charakteru či násilným činům spáchaným například pod vlivem alkoholu.

Ztráta práce a nemožnost jejího znovunalezení, díky tomu, že vytváří pro život člověka náročné situace, vede často právě proto ke kriminalitě či, obecněji, k delikvenci. Ke kriminální činnosti tedy může vést přímo anebo v souběhu s dalšími sociálně patologickými jevy, které vyvolává nebo které ji doprovází, což je zřejmě častější. Například nedostatek finančních prostředků způsobený nezaměstnaností může vést přímo k majetkové trestné činnosti za účelem získání obživy, nebo také nepřímo, kdy takový nedostatek přivede osobu k alkoholismu či toxikomanii, což vede k páchaní majetkových deliktů za účelem získání drog či alkoholu, ale i k násilným činům páchaným pod jejich vlivem. Také pod vlivem stresu vyvolaného nezaměstnaností dochází k páchaní násilných protizákonných činů, například násilí v rodině. Má-li být tedy na základě dedukce vysloven předpoklad, že nezaměstnanost vede ke konkrétním deliktům, je třeba vycházet z toho, jaké oblasti života jedince ovlivňuje, viz. kapitola 2.3. Podle předpokladu, a též zkušeností získaných praxí, by měly mechanismy trestné činnosti v souvislosti s nezaměstnaností probíhat asi následovně:

- Nedostatek financí → majetkové delikty
  - stres → násilné delikty
  - stres → alkoholismus, toxikomanie → majetkové a násilné delikty
  - bezdomovectví → pořádkové a majetkové delikty
- Sociální izolace → mravnostní delikty, zneužívání dětí
- Rodina → domácí násilí, zneužívání dětí
  - vliv na psychický vývoj mládeže → delikvence mládeže

⁴⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, 1999, s. 410.

→ zanedbání povinné výživy

Rozhodně je třeba počítat s faktem, že nezaměstnanost má vliv na protizákonné jednání nikoliv pouze sama o sobě, ale především v souvislosti s dalšími negativními jevy, od kterých ji nelze nikdy zcela oddělit. I z tohoto důvodu je obtížné rozdělit delikty na jejichž páčání má podíl nezaměstnanost do jednoznačně vyhraněných celků, a proto budou níže popsána protiprávní jednání rozdělena dle logického uvážení autorky vycházejícího z analýzy nezaměstnanosti, resp. z jejích dopadů na jedince, na nejtypičtější delikty majetkové, delikty se znaky agrese a delikty se vztahem k rodině, přičemž i v tomto rozčlenění se budou vzájemně prolínat.

4.1 Vztah nezaměstnanosti a kriminality v historických souvislostech

Než budou popsány trestné činy zapříčiněné alespoň zčásti nezaměstnaností z pohledu současného, je jistě zajímavý pohled na nezaměstnanost v souvislosti s kriminalitou do nedávné minulosti. Tedy před rokem 1990, za totalitního režimu, kdy byly v České republice výrazně jiné politické a sociální poměry a každý měl právo na práci, kdy se ale toto právo dalo vykládat spíše jako povinnost, jejíž nesplnění mohlo zakládat trestný čin.

Nezaměstnanost v podobě jak je známa dnes prakticky neexistovala, tudíž se ani neřadila k významným kriminogenním faktorům, tedy činitelům, které způsobují kriminální delikty. Nicméně existovala v určité míře tzv. nezaměstnanost dobrovolná, stejně jako v současné době, na kterou se ale nahlíželo jako na protiprávní čin, a to od roku 1950 do roku 1990, kdy byl trestný čin Příživnictví obsažen v různých modifikacích v Trestním zákoně a který, např. v § 203 odst. 2 zák. č. 53/1963 Sb., tedy v novele trestního zákona číslo 140/1961 Sb., m.j. stanovil že: „tomu, kdo se soustavně vyhýbá „poctivé práci“ a dává se někým vydržovat, nebo si prostředky k obživě opatřuje jiným nekalým způsobem, hrozí trest odnětí svobody až tři roky.“⁴⁶ Čili samotná nezaměstnanost byla v podstatě kriminálním činem, a ten, kdo neměl zaměstnání, vystavoval se nebezpečí podezření a následného postihu za výše zmíněný trestný čin. „Totalitní režim na dlouhou dobu doslova ochromil volný pohyb osob – každý, byť zcela formálně, musel někam patřit a někde pracovat.“⁴⁷ V článku 19 odst. 2 Ústavy z roku 1960 je stanoveno: „Ve společnosti pracujících může jednotlivec dospět

⁴⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 53/1963 Sb. trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1963, částka 31, s. 216.

⁴⁷ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Praha, 2010, s. 318.

k plnému rozvinutí svých schopností a k uplatnění svých oprávněných zájmů jen aktivní účastí na rozvoji celé společnosti, především náležitým podílem na společenské práci. Proto je práce ve prospěch celku přední povinností a právo na práci předním právem každého občana.⁴⁸

Abychom nebyli nespravedliví k minulému režimu, je třeba uvést i skutečnost, že nezaměstnanost nebyla kriminalizována pouze v tomto období. Na osobu bez zaměstnání se jako na delikventa pohlíželo již mnohem dříve, v předminulém století, kde se dle ustanovení § 1 zákona č. 89/1885 ř. z., o robotárnách a polepšovnicích, trestalo tuláctví, jehož skutková podstata obsahovala právě i absenci zaměstnání, přičemž bylo stanoveno:

„Kdo bez zaměstnání a práce se potuluje nemoha prokázati, že má prostředky ku své výživě nebo že jich poctivě nabýti hledí, budiž potrestán jako tulák. Trestem jest tuhé vězení od jednoho až do tří měsíců; také nalezeno býti může na jedno nebo více zostření, jež v § 253 trestního zákona ze dne 27. května 1852 pod lit. a) až e) jsou uvedena.“

Díky uvedeným skutečnostem, ať se zdají být z dnešního pohledu jakkoliv absurdní, byl ale také značně omezený výskyt jiných sociálně patologických jevů, jako je například bezdomovectví či alkoholismus, které nezaměstnanost vyvolává, a které mají na kriminalitě a delikvenci v současné době nemalý podíl, neboť pravdou zůstává, že určitá skupina osob si může kriminalitu zvolit jako zdroj obživy dobrovolně, za účelem získání finančních prostředků, ale významným faktorem vedoucím ke kriminalitě je právě i nevyužitý volný čas a nemožnost seberealizace.

4.2 Majetkové delikty

Logicky lze dovodit, že má-li nezaměstnanost vést k delikvenci a kriminalitě, nejdříve ve většině případů povede zřejmě k deliktům majetkového charakteru.

Nezaměstnaný, který se ocitne po delší dobu bez práce, se časem, pokud nemá dostatečné úspory či nikoho, kdo by byl schopen jej živit, ocitne v tíživé ekonomické situaci. Z počátku jej tato situace omezuje v kvalitě života, kdy nezaměstnaný nemůže uspokojit své záliby, časem řeší problém s uspokojením nejzákladnějších životních potřeb jako je nedostatek jídla či tepla, a v krajním případě jej může přivést i ke ztrátě majetku, nebo i rodiny. Zejména v případě, že se takový jedinec neorientuje

---

⁴⁸ČESKOSLOVENSKO. Ústavní zákon č. 100/1960 Sb. ústava Československé socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1960, částka 40, s. 297.

v legislativě a není schopen využít systém sociálních dávek, pobídek státu či například možnosti rekvalifikačních kurzů, které by mu umožnily nalézt novou práci, může se v takové situaci ocitnout velmi brzy. Čím déle je pak nezaměstnaným, tím více se mění jeho žebříček hodnot a tím obtížněji se vrací k normálnímu způsobu života, kde pravidelná práce dávala řád jeho životu. Dovede-li jej taková situace ke kriminální činnosti, a pokud mu tato prochází, může nabýt dojmu, že takový život je pohodlnější a nezaměstnaný pak již často ani nemá zájem si novou práci nalézt. Tento problém může nastat nejen u člověka, který práci ztratil, ale zejména i u mladých lidí bez praxe, kteří jsou jednou ze skupin nejvíce ohrožených nezaměstnaností, a kteří si pracovní návyky ještě ani nevytvořili. Za situace, kdy není dostatek pracovních míst, se může stát kriminalita pro leckoho přitažlivým východiskem, a pracovní kariéra je pro mnoho lidí těžší alternativou než kriminální dráha, jak uvádí O. Matoušek, A. Matoušková.⁴⁹

Jak bylo řečeno, k páčání deliktů vede pachatele motiv. Motiv je hnací síla, potřeba vyrovnat určitý stav, způsobený nedostatkem či přebytkem, viz. kapitola 3.3.3. V daném případě, tedy v souvislosti s nedostatkem financí, dochází k nedostatku jídla, tepla, rodinného zázemí... Případně takový nedostatek hrozí. V takovém případě se nejedná o motiv v pravém slova smyslu, ale spíše o neuspokojené nejzákladnější pudy a potřeby. Východiskem se proto pro nezaměstnaného může stát získání prostředků k obživě kriminální činností. Důvodem je fakt, že bez uspokojení těchto potřeb nemůže člověk žít a vůle přežít, jako pud sebezáchovy, je nejsilnějším v lidském životě.

Odpověď, proč se někteří nezaměstnaní obrací spíše k protizákonnému jednání než ke snaze najít si prostředky na obživu legálně, je třeba hledat jednak v jejich osobnosti, kdy sami nejsou schopni si pomoc vyhledat a využít ji, což se zřejmě týká osob s nižším vzděláním a menším rozhledem, a pak a také ve skutečnosti, že při dlouhodobé nezaměstnanosti dochází až k rozpadu osobnosti, změně žebříčku hodnota sociálnímu zlenivění, viz. 2. kapitola, což se časem může týkat prakticky kohokoliv.

Ne všichni nezaměstnaní se obrací ke stejné kriminální činnosti. Ta pak může záležet na jejich intelektu či aktuální situaci v době spáchání deliktu. Jiných deliktů se bude dopouštět bezdomovec klesnuvší až na samé dno společnosti, a jiných zkrachovalý podnikatel, který má stále ještě určité zázemí, jiných osoba nacházející se dlouhodobě pod vlivem alkoholu.

Z praxe jsou známy případy, kdy si nezaměstnaný opatřuje prostředky například spácháním Úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku, který uvádí:

---

⁴⁹ MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, Praha, 2011, s. 98.

„Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkrácené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“⁵⁰

V takovém případě jde často o podvodné jednání, kdy delikvent uvede v úvěrové smlouvě nepravdivé údaje o svém zaměstnání, které neexistuje, a výši svého příjmu, čímž naplní skutkovou podstatu výše uvedeného trestného činu.

Nejtypičtějším protiprávními delikty v této oblasti jsou však asi krádeže. Lidé v zoufalé finanční situaci, kteří se navíc často neorientují v zákonech, nesledují hranici škody kterou způsobí, a ve snaze získat jídlo nebo finanční prostředky jakoukoliv cestou, se mohou díky tomu dopustit i trestného činu Krádeže, když odcizením věci způsobí škodu větší než nikoli nepatrnou. V § 205 odst. 1) trestního zákoníku je stanoveno, že:

„Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou,
  - b) spáchá čin vloupáním,
  - c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,
  - d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
  - e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“⁵¹

Závažnějším, ale i zoufalejším činem, u kterého ani nerozhoduje výše způsobené škody, je pak spáchání trestného činu „Loupež“, dle § 173 trestního zákoníku, který v odstavci 1. Stanoví, že:

„Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.“⁵²

---

⁵⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 401.

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 399.

⁵² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 392.

Ačkoliv tento čin v trestním zákoníku není zařazen pod majetkové trestné činy, ale mezi trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, byl v této práci zařazen mezi majetkové delikty, neboť snahou delikventa při spáchání tohoto trestného činu, je získat majetek druhého.

Tato závažná trestná činnost se dá podle zkušeností očekávat zejména od nezaměstnaných, kteří jsou již závislí na alkoholu či na omamných a psychotropních látkách a jejichž primárním cílem již tedy nebylo získat prostředky na obživu, ale prostředky na opatření si návykové látky. Bohužel, jsou známy i případy, kdy takto jednala osoba bez práce, která pod pohrůzkou zbraně žádala po poškozeném pouze částku na uhrazení složenek.

Další skupinou, která se protizákonného jednání dopouští, jsou pak bezdomovci. Jak uvádí J. Pavelková,⁵³ mezi nejčastější příčiny bezdomovectví, se řadí, vedle ztráty rodiny, právě ztráta zaměstnání. Jejich počet od devadesátých let minulého století v České republice se změnou sociálních a politických poměrů prudce vzrostl, jelikož jsou to osoby bez materiálního zázemí, které jsou často závislé na alkoholu, tvoří významnou skupinu při páchaní protiprávních činů.

Takoví lidé často nepřemýšlejí o společenské škodlivosti svého jednání, a dopouští se zejména přestupků, a to proti majetku a též proti veřejnému pořádku. Takovými přestupky jsou zejména přestupky dle § 50 zákona o přestupcích, který v odstavci prvním stanoví, že:

„Přestupku se dopustí ten kdo:

- a) Úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku nebo se o takové jednání pokusí,
- b) Úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si присvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby,
- c) Úmyslně ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přestupkem spáchaným jinou osobou, nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno.“⁵⁴

---

⁵³ PAVELKOVÁ, J. *Problematika lidí v nouzi*. Praha, 2007, s. 21.

⁵⁴ ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích. In: *Sbírka zákonů. Česká republika*. 1992, částka 35, s. 819.

Je smutnou skutečností, zjištěnou praxí, že stejného přestupku, případně i trestného činu, což se týkalo zejména doby před novelou trestního zákoníku, kdy byla hranice trestného činu krádeže dána částkou 2.000,-Kč, se dopouštěly i matky školou povinných dětí, které díky nedostatku finančních prostředků v období, kdy nemohly sehnat práci (fakt, že mají nezletilé děti, jim situaci nijak neulehčoval), či jim řádně neplatil výživné nezaměstnaný bývalý partner, kradly v obchodních domech pomůcky do školy pro své děti.

4.3 Delikty se znaky agrese

Jak bylo uvedeno, stres který nezaměstnanost vyvolává, může vést k agresi, změně logického uvažování či k potřebě zachovat psychickou rovnováhu, tedy k vyrovnání přebytku či nedostatku. Takové stavy pak bývají umocněny případným požitím alkoholu nebo jiných návykových látek. Ve stavu, kdy se jedinec nachází pod velkým tlakem, pak jedná, jak by za normálního stavu nejednal.

Zejména pod vlivem drog a alkoholu dochází často k deliktům majícím znaky násilí, kterými jsou, v mírnější formě, například Přestupky proti občanskému soužití, kdy zákon o přestupcích, § 49 odst. 1, písm. a), b), a c) stanoví, že:

- 1) „Přestupku se dopustí ten, kdo
  - a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,
  - b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,
  - c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,⁵⁵

případně bychom sem mohli zařadit i Přestupky proti veřejnému pořádku, které jsou typické pro osoby bez zaměstnání, což se týká především osob bez domova a osob ovlivněných alkoholem, případně jinou návykovou látkou, kdy § 47 odst. 1 písm. a) – d), stanoví, že:

- 1) „Přestupku se dopustí ten, kdo:
  - a) neuposlechne výzvy úřední osoby při výkonu jeho pravomoci,

---

⁵⁵ ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích. In: *Sbírka zákonů. Česká republika*. 1992, částka 35, s. 818-819.

- b) poruší noční klid,
- c) vzbudí veřejné pohoršení,
- d) Znečistí veřejné prostranství, veřejně přístupný objekt nebo veřejně prospěšné zařízení anebo zanedbá povinnost úklidu veřejného prostranství.⁵⁶

Závažnějším jednáním agresivních osoby jsou potom trestné činy proti životu a zdraví, z nichž typickým je Ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 a 2 písm. a) a b), který stanoví, že:

- 1) „Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta,
- 2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
  - a) na těhotné ženě
  - b) na dítěti mladším patnácti let,⁵⁷

nebo lze to kategorie činů se znaky agrese zařadit již výše zmíněný trestný čin loupeže, který v sobě spojuje jak prvky majetkových trestných činů, tak prvky trestných činů násilných.

4.4 Delikty se vztahem k rodině

Nezaměstnanost se velmi často dotýká nejen samotné osoby nezaměstnaného, ale celé jeho rodiny. Rodina se může potýkat v důsledku ztráty práce jejího člena s ekonomickým nedostatkem, což samo o sobě vytváří stresové situace, může přijít o bydlení, ztratí kontakty se svým okolím, u nezaměstnaného dochází k rozpadu osobnosti či k omezení kontroly sebeovládání. Ostatní členové rodiny pak v některých případech mohou být ohroženi, a to na příklad agresí vyvolanou dlouhodobým stresem nezaměstnaného, rizikovým faktorem je ale i příliš volného času nezaměstnaného nebo život v ústraní. Ohroženou skupinou jsou především děti.

⁵⁶ ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích. In: *Sbírka zákonů. Česká republika*. 1992, částka 35, s. 818.

⁵⁷ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 385.

Mezi rizikové faktory, které mohou vyústit v kriminální jednání, v rodinách P. Weis⁵⁸ m.j. řadí čas, soukromí a stres:

Čas jako rizikový faktor. Čím více času spolu děti a rodiče tráví, tím roste riziko konfliktu a násilí. Důležitým atributem je zde ovšem špatné životní prostředí, nízký příjem, chudoba, špatné vzdělání, sociální izolace. Rodiče v tomto prostředí mají tendenci chápat normální projevy dítěte jako nepřátelské.

Soukromí. Růstem soukromí klesá společenská kontrola. Celospolečenské normy jsou soukromím rizikové rodiny zkresleny a deformovány v okamžiku, kdy je dítě týráno nebo zneužíváno.

Stres. Události životních cyklů (zrození, smrt, dospívání, stárnutí), události životních změn (rozvod, nezaměstnanost, nemoc), atd. vytvářejí řetěz stresů. Rodina, rodiče i dítě stres řeší různými technikami, mezi něž může patřit i týrání a zneužívání.

Trestné činy, které na nich bývají v takových případech spáchány, jsou skutky násilného a sexuálního charakteru. Dle předpokladu mezi nejčastější patří: Pohlavní zneužití, dle § 187 trestního zákoníku, který v odstavci prvním a druhém stanoví:

- 1) „Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
- 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho dozoru, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.“⁵⁹

Týrání osoby žijící ve společném obydlí, dle § 199 trestního zákoníku, který v odstavci 1 a 2 stanoví:

- 1) „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léty.
- 2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

---

⁵⁸ WEIS, P. a kolektiv. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha, 2005, s. 81, 82.

⁵⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 396.

- a) Spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem
- b) Způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) Spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách nebo
- d) Spáchá-li takový čin po delší dobu⁶⁰

Dítě však může být dotčeno nejen skutky, kterých se rodiče dopouští svým jednáním, ale také opomenutím. V důsledku ekonomického nedostatku je typickým trestným činem v tomto směru Zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku, který v odstavci 1 a 2 stanoví:

- 1) „Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- 2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“⁶¹

Oběťmi kriminality v rodině nejsou však jen děti, ale může se jím stát jakýkoliv člen rodiny. Ačkoliv agresivní osobu může být kdokoliv, typickým agresorem bývá muž a typickou ohroženou žena, ev. dítě, na níž se muž dopouští domácího násilí, ať už se jedná o násilí, fyzické, psychické, sexuální či ekonomické.

Definice domácího násilí stanoví: „Domácí násilí je definováno jako fyzické, psychické anebo sexuální týrání mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti“⁶²

Domácí násilí může mít mnohé příčiny, nicméně do výčtu protizákonných následků nezaměstnanost bezesporu patří, což vyplývá i ze studie, na kterou se odkazují informační stránky pro oběti domácího násilí Azyl Lisa z.s., tedy studie Richarda

⁶⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 398.

⁶¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 398.

⁶² ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kolektiv. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha, 2007, s. 108.

J. Gellese z Rhodeislandské univerzity v USA, dle které je nezaměstnanost muže jedním z rizikových činitelů domácího násilí.⁶³

Typickými protiprávními činy pro domácí násilí jsou již výše zmíněné Týrání osoby žijící ve společném obydlí, případně Ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 a 2 písm. a) a b) popsané v předchozí podkapitole, jakož i, v mírnější formě násilného jednání, Přestupku proti občanskému soužití dle § 49 odst. 1, písm. a), b), a c) zákona o přestupcích.

Projev agrese nezaměstnaného, jako formy domácího násilí, může mít i podobu Znásilnění, dle § 185 trestního zákoníku, který v odstavci 1, 2 a 3 písm. a) stanoví, že:

- 1) „Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.
- 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
  - a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,
  - b) na dítěti nebo
  - c) se zbraní.
- 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let.“⁶⁴

Ve shrnutí této kapitoly uvedme, že budeme-li vycházet z dopadů, které nezaměstnanost na život jedince má, z nichž nejvýznamnějšími jsou v souvislosti s kriminalitou ekonomický nedostatek a stres, jeví se nezaměstnanost jako kriminogenní faktor, který má vliv zejména na zvýšení četnosti protiprávních deliktů majetkového a násilného charakteru. Proto je třeba věnovat nezaměstnanosti zvýšenou pozornost i z pohledu prevence kriminality.

Pro poslední kapitolu teoretické části byla použita dedukce autorky, poznatky z literatury a též praktické zkušenosti autorky, dle kterých byly vytipovány konkrétní delikty se vztahem k nezaměstnanosti, jako je trestný čin úvěrového podvodu, trestný

---

⁶³ INFORMAČNÍ STRÁNKY PRO OBĚTI NÁSILÍ. *Typ muže – rizikové ukazatele* [online]. Praha: AZYL-LISA Z.S., 2013 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z WWW: <http://www.azyl-lisa.cz/domaci-nasili/typ-muze-rizikove-ukazetele/>.

⁶⁴ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník., In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 395.

čin krádeže a loupeže, též přestupky proti majetku, dále přestupky proti občanskému soužití, proti veřejnému pořádku a trestný čin ublížení na zdraví. V části zabývající se delikty se vztahem k rodině byly zmíněny delikty jako pohlavní zneužití, týrání osoby žijící ve společném obydlí, znásilnění a zanedbání povinné výživy. Nicméně poněkud přesnější odpověď na otázku jaký vliv má nezaměstnanost na protiprávní jednání bude možno nalézt v následující, praktické, části práce, která analyzuje závislost mezi nezaměstnaností a kriminalitou na základě statistických údajů. I zde je však nutné podotknout, že zjištěná závislost má pouze orientační vypovídající hodnotu, neboť značná část skutků zůstává latentních, tedy skrytých, což se týká zejména deliktů v rodině, jako je domácí násilí a zneužívání dětí. Též je nutno počítat s faktem, že nezaměstnanost není jediným faktorem ovlivňujícím růst kriminality, a rovněž je třeba brát v úvahu skutečnost, že neexistují celorepublikové statistiky přestupků, takže takové činy se ve statistice neodrazí, ačkoliv i ony jistě tvoří nezanedbatelnou část protiprávní činnosti páchanou nezaměstnanými.

5 Projev závislosti nezaměstnanosti a kriminality ve statistice

Jak bylo uvedeno v teoretické části práce, je nezaměstnanost považována za faktor ovlivňující, mimo jiné, též kriminalitu. V teoretické části práce byla nezaměstnanost popsána i s důsledky, které na život člověka má. Z těchto důsledků pak bylo vyvozeno, které druhy kriminality, popřípadě další protiprávní činnosti, vyvolává nebo se na nich podílí. Tyto delikty pak byly rozčleněny do tří bloků, a to na delikty majetkového charakteru, delikty se znaky agrese a delikty se vztahem v rodině. Zároveň byly v každé oblasti vyjmenovány a popsány jednotlivé trestné činy a přestupky, které jsou autorkou, jako důsledek nezaměstnanosti, považovány za nejčastější.

Aby byl popsán předpoklad vlivu nezaměstnanosti na určité druhy kriminality podložen ověřitelnými fakty, které by jej potvrzovaly, případně vyvracely, byl proveden výzkum za pomoci výpočtu korelačního koeficientu, který zde vystupuje jako číselné vyjádření závislosti zkoumaných jevů, tedy kriminality a nezaměstnanosti. Tento koeficient „r“ se vždy pohybuje pouze v intervalu 1 až -1, včetně, podle stupně závislosti jevů, kdy stoupá-li nezávislá proměnná (nezaměstnanost) a zároveň stoupá i závislá proměnná (kriminalita), bude se „r“ rovnat nebo blížit 1 a bude tedy značit přímou závislost. V případě, že nezávislá proměnná stoupá a závislá proměnná klesá, bude se „r“ pohybovat v záporných hodnotách a bude se rovnat nebo blížit -1, a tedy bude značit nepřímou závislost. Bude-li se „r“ pohybovat v hodnotách okolo nuly, hovoříme o nekorelovaných proměnných a závislost tedy není prokázána.

Pro výpočet „r“ byla využita statistická funkce programu Microsoft Excel. S využitím této funkce, po zadání proměnných, v daném případě počtu nezaměstnaných za zkoumané období na daném území a počtu sledovaných trestných činů za stejné období na stejném území (v obou případech byly proměnné vyjadřovány absolutními čísly), došlo k výpočtu „r“, tedy číselnému vyjádření stupně závislosti zkoumaných proměnných. Těsnost (sílu) závislosti je pak možno vymezit stupni⁶⁵, kdy | r |:

- do 0,3 – těsnost nízká
- 0,3-0,5 – těsnost mírná
- 0,5-0,7 – těsnost význačná
- 0,7-0,9 – těsnost vysoká
- nad 0,9 – těsnost velmi vysoká

---

⁶⁵ MATEMATICKÁ STATISTIKA II, *Přednášky* [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z WWW: <http://www.pef-info.wz.cz/download/MSIIB_prednasky.pdf>.

Pro výpočty korelačního koeficientu byla využita data o počtu nezaměstnaných dostupná na stránkách Českého statistického úřadu⁶⁶, s odkazem na jednotlivé kraje České republiky a to za období od roku 2005 do roku 2013. Pro proměnnou, „kriminalitu“, byla data získána na stránkách Policejního prezidia ve vnitřním systému Policie České republiky, Intranet⁶⁷, kdy tato data rovněž tvoří podklady pro výstupy Českého statistického úřadu, a jsou tedy veřejně dostupná. Data byla sledována za období od roku 2005 do roku 2014, nicméně, vzhledem k tomu, že údaje o nezaměstnaných za rok 2014 nebyly Českým statistickým úřadem během zpracovávání této práce ještě aktualizovány, bylo rovněž pracováno pouze s registrovanou kriminalitou za období let 2005 – 2013, tedy za sledované období 9 let. Během získávání uvedených údajů o kriminalitě bylo zjištěno, že rozčlenění České republiky na 14 krajů bylo v policejní statistice využíváno od roku 2010. V předchozím zkoumaném období, tedy od roku 2005 do roku 2009, bylo území České republiky z pohledu policie děleno pouze na 8 krajů. Z tohoto důvodu, aby byla data relevantní, bylo nutno údaje o sledované kriminalitě vyhledat v jednotlivých okresech, a z nich pak sestavit oblasti, které by odpovídaly současnému členění, tedy 14 krajů.

Pro tuto práci byly dále vymezeny, s ohledem na policejní statistiky, zkoumané oblasti kriminality, které jsou autorkou považovány za ty, které mohou být významněji ovlivňovány nezaměstnaností. Jejich vývoj v daných devíti letech pak byl srovnáván s vývojem nezaměstnanosti za stejný časový úsek, vždy v určitém kraji České republiky.

Při předpokladu, že jako důsledek nezaměstnanosti, se projevuje u jednotlivce ekonomický nedostatek, byla jako jedna z oblastí kriminality zkoumána majetková trestná činnost. Jako další výrazný dopad nezaměstnanosti na jednotlivce byl zjištěn stres, který vede k násilným trestným činům, a proto tyto delikty byly též jednou ze zkoumaných oblastí. Další oblast kriminality, která byla v závislosti na nezaměstnanosti zkoumána, se týkala mravnostních trestných činů, které je možné rovněž dát do souvislosti s potřebou jedince vyrovnat psychickou tenzi způsobenou stresem. Uvedené oblasti byly zkoumány obecně, bez rozlišení jednotlivých trestných činů. Jediným konkrétním trestným činem, jehož vývoj je srovnáván s nezaměstnaností, byl trestný čin „Zanedbání povinné výživy,“ a to z toho důvodu, že spadá do oblasti popisovaných

---

⁶⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Regionální údaje* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

⁶⁷ POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR, *Výstupní sestavy kriminální statistiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z WWW: < http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp >.

trestných činů ve vztahu k rodině, ale zároveň i proto, že během sbírání materiálu pro kazuistiku, jež jsou součástí této práce, bylo zjištěno, že významná část odsouzených nacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody v souvislosti s nezaměstnaností, je odsouzena právě za tento trestný čin, a je zde tedy předpokládána silná závislost. Vedle těchto vybraných oblastí pak byla ve stejném období sledována i závislost vývoje celkové kriminality a nezaměstnanosti, bez jakéhokoliv rozlišení.

Jak bylo uvedeno, rozčlenění sledovaných oblastí kriminality bylo provedeno s ohledem na dělení odpovídajícímu číselníku takticko-statistické klasifikace využívané Policií České republiky⁶⁸, kdy tento číselník je přílohou číslo 1 této bakalářské práce.

Popsané druhy kriminality, resp. počty spáchaných trestných činů v daných oblastech, pak byly, dle vlastní metodiky, zaneseny do tabulek, které byly tvořeny dle jednotlivých krajů České republiky, a které tvoří přílohu číslo 2 této bakalářské práce. V tabulkách byl vždy zanesen za každý jednotlivý rok, tedy 2005 – 2013, počet nezaměstnaných, počet majetkových trestných činů, počet násilných trestných činů, počet mravnostních trestných činů, počet trestných činů zanedbání povinné výživy a též celkový počet trestných činů. Jak bylo výše zmíněno, tabulky byly podkladem pro výpočet korelačních koeficientů (tyto byly pro přehlednost zaokrouhleny na dvě desetinná místa), přičemž získané hodnoty jsou též součástí tabulek. Pouze souhrnná tabulka týkající se celé České republiky je, pro názornost, přímo součástí textu, viz. níže.

5.1 Závislost nezaměstnanosti a kriminality v krajích a ČR

Tab. 1: Česká republika, závislost nezaměstnanosti a kriminality⁶⁹

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	510416	21684	1849	229279	12351	344060
2006	448545	19171	1615	221707	11571	336446
2007	354878	19551	1689	228266	10253	357391
2008	352250	17875	1680	219347	10118	343799
2009	539136	16887	1730	212168	11987	332829

⁶⁸ POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR, *Takticko- statistická klasifikace* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: < http://essk.pcr.cz/essk/_informace/ciselnik/ciselnik_2.htm >.

⁶⁹ Vlastní sestava; podle ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Regionální údaje* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> > a POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR, *Výstupní sestavy kriminální statistiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z WWW: < http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp >.

2010	561551	18073	1811	203217	14662	313387
2011	508451	19409	2086	203675	15301	317177
2012	545311	18358	1981	194970	14209	304528
2013	596833	18689	2109	209351	14726	325366
Korelační koeficient		-0,11	0,67	-0,63	0,85	-0,74

Česká republika

Jak vyplývá z výše uvedeného přehledu, který zahrnuje počty nezaměstnaných mezi lety 2005 a 2013 a dále počty spáchaných trestných činů dle jednotlivých oblastí trestné činnosti za stejné období, nelze z ní jednoznačně dovodit, že nezaměstnanost má negativní vliv na růst kriminality. Překvapivě právě **v oblasti majetkové kriminality, kde byl předpokládán silnější vliv, korelační koeficient dosahuje záporné hodnoty, -0,63, a tedy značí význačnou, avšak nepřímou závislost.** Tento výsledek naznačuje, že v období rostoucí nezaměstnanosti majetková kriminalita oproti předpokladu klesá a naopak. Jelikož majetková kriminalita tvoří značnou část (kolem 65%) kriminality celkové, odrazil se tento fakt zřejmě i **v hodnotě závislosti celkové kriminality na nezaměstnanosti. Zde je hodnota opět záporná, -0,74 a značí tedy vysokou závislost opačné polarity. Rovněž závislost násilné kriminality je vyjádřena zápornou hodnotou, -0,11, nicméně tuto hodnotu blízkou nule zřejmě nelze považovat za statisticky významnou. Naopak v případě mravnostní kriminality hodnota $r = 0,67$, naznačuje význačnou přímou závislost sledovaných jevů a hodnota závislosti trestného činu „Zanedbání povinné výživy“, $0,85$, dokonce ukazuje na přímou vysokou závislost.**

Hlavní město Praha

Prvním samostatně zkoumaným krajem byl kraj Hlavní město Praha. Zde nebyla očekávána výrazná závislost mezi nárůstem nezaměstnanosti a trestnou činností, vzhledem ke specifickým podmínkám v hlavním městě, relativnímu dostatku pracovních míst a také velkému pohybu osob, které nejsou obyvateli Prahy. **Význačná závislost na nezaměstnanosti se zde projevila pouze v případě mravnostní kriminality kde je korelační koeficient, po zaokrouhlení, roven $0,69$.** Nízká, tedy slabá závislost pak byla zjištěna v případě trestného činu zanedbání povinné výživy, kde $r = 0,16$. V dalších zkoumaných vztazích vyšly hodnoty záporné, násilná kriminalita $r = -0,63$, majetková kriminalita $r = -0,60$, celková kriminalita $r = -0,56$, závislost se tedy v těchto oblastech jeví jako význačná, ale opačné polarity.

Středočeský kraj

Ani v případě Středočeského kraje nebyly očekávány výrazné souvislosti mezi zkoumanými jevy, a to vzhledem ke krátké dojezdové vzdálenosti do Prahy, a tedy opět relativnímu dostatku pracovních míst, případně možnosti brigád a podobně. Nicméně **velmi silná závislost se projevila mezi nezaměstnaností a trestným činem zanedbání povinné výživy, kdy $r = 0,92$, význačná závislost byla rovněž zjištěna u mravnostních trestných činů, kdy $r = 0,55$, a nízká závislost byla též zjištěna u násilných trestných činů, kdy $r = 0,3$. U majetkové kriminality byla zjištěna přímá vysoká nezávislost, kdy $r = -0,88$, a v případě celkové kriminality se korelační koeficient pohyboval rovněž v záporných hodnotách, kdy $r = -0,64$ a tedy značil význačnou nepřímou závislost.**

Jihočeský kraj

V Jihočeském kraji pak byly zjištěny vysoké hodnoty korelačního koeficientu a tedy **velmi vysoká těsnost závislosti opět u trestného činu zanedbání povinné výživy, kdy $r = 0,93$ a vysoká těsnost závislosti u mravnostní kriminality, kde $r = 0,77$. V případě kriminality násilné se $r = 0,66$ a jde tedy o význačnou závislost. Závislost majetkové kriminality je opět vyjádřena zápornou hodnotou, $r = -0,53$ a celková kriminalita hodnotou $r = -0,63$, a tedy jde stejně jako v předchozích případech o význačnou závislost, avšak opačné polarity.**

Plzeňský kraj

V Plzeňském kraji byla opět zjištěna **vysoká těsnost závislosti mezi trestným činem zanedbání povinné výživy a nezaměstnaností, kdy $r = 0,79$ a nízká závislost v případě násilné kriminality, kde $r = 0,17$. U mravnostní kriminality byla zjištěna nízká závislost opačné polarity s hodnotou $r = -0,03$, u majetkové význačná závislost opačné polarity, $r = -0,56$ a u celkové rovněž vysoká závislost opačné polarity, tedy $r = -0,64$.**

Ústecký kraj

Korelační koeficient závislosti trestného činu zanedbání povinné výživy je zde roven $0,54$, jde tedy o význačnou závislost, nízká závislost v hodnotě $r = 0,27$ se projevila též u násilné kriminality. Nízká závislost opačné polarity se projevila v případě mravnostní kriminality, $r = -0,17$, a majetkové kriminality, $r = -0,07$. V případě celkové kriminality se $r = -0,39$, jde tedy o mírnou nepřímou závislost.

Královéhradecký kraj

V pořadí šestým zkoumaným krajem byl kraj Královéhradecký. **I zde se projevila vysoká závislost v případě trestného činu zanedbání povinné výživy, $r = 0,85$. Kladné hodnoty se projevily též v případě mravnostní kriminality, kdy $r = 0,44$, nicméně jde pouze o závislost mírnou. Korelační koeficient týkající se násilné kriminality je roven $-0,83$, jde tedy o vysokou závislost opačné polarity, stejně jako v případě majetkové trestné činnosti, kde $r = -0,88$ a celkové kriminality, kde $r = -0,90$.**

Jihomoravský kraj

V Jihomoravském kraji byla, již zřejmě nepřekvapivě, zjištěna **vysoká závislost na nezaměstnanosti trestného činu zanedbání povinné výživy, $r = 0,89$. Význačná závislost se projevila též u násilné kriminality, $r = 0,61$ a mravnostní kriminality, kde $r = 0,69$. Majetková kriminalita, $r = -0,63$, stejně jako celková kriminalita, $r = 0,89$, se pohybuje opět v hodnotách vysoké nepřímé závislosti.**

Moravskoslezský kraj

Hodnoty korelačního koeficientu v Moravskoslezském kraji se nepohybují oproti předchozím krajům ve velkém rozmezí. **Nejsilnější závislost, $r = 0,50$, se opět projevila u trestného činu zanedbání povinné výživy, kde se jeví jako závislost význačná. Mírná závislost se projevila u násilné kriminality, $r = 0,30$, nízká závislost u mravnostní kriminality, $r = 0,17$. Hodnotou $r = -0,31$, tedy jako mírná nepřímá závislost se projevila závislost majetkové trestné činnosti a stejně silná je i závislost celkové kriminality, kdy $r = -0,39$.**

Olomoucký kraj

V Olomouckém kraji je již opět zjištěna **vysoká závislost v případě zanedbání povinné výživy, $r = 0,80$. A poprvé se v kladných hodnotách pohybuje majetková trestná činnost, $r = 0,03$, avšak jde o velmi slabou závislost. Závislost násilné kriminality je vyjádřena $r = -0,08$, mravnostní kriminalita $r = -0,01$, v obou případech jde tedy o nízkou závislost opačné polarity. Celková kriminalita je opět v rozmezí význačné závislosti opačné polarity, $r = -0,64$.**

Zlínský kraj

V kraji je zjištěna vysoká závislost, $r = 0,90$ u zanedbání povinné výživy. Mírná závislost, $r = 0,45$, je zjištěna u mravnostní kriminality a nízká závislost, $r = 0,2$ u násilné kriminality. V případě majetkové kriminality, $r = -0,66$, jde o závislost význačnou opačné polaritě a v případě celkové kriminality, $r = -0,75$ jde opět o vysokou nepřímou závislost.

Kraj Vysočina

Vysoká těsnost závislosti v kraji Vysočina je opět zjištěna u zanedbání povinné výživy, kde $r = 0,72$, ale i u mravnostní kriminality, kde $r = 0,81$. Závislost násilné kriminality na nezaměstnanosti je vyjádřena hodnotou $r = 0,61$, jde tedy o význačnou závislost, hodnoty závislosti majetkové a celkové kriminality jsou vyrovnané, $r = -0,26$ a $r = -0,24$, jde tedy o nízkou závislost opačné polaritě.

Pardubický kraj

Ani zde není hodnota závislosti zanedbání povinné výživy překvapením, $r = 0,78$, tedy vysoká závislost. Mírná závislost se projevila u mravnostní kriminality $r = 0,32$ a nízká u násilné kriminality, $r = 0,06$. Korelační koeficient $-0,61$ je vyjádřením význačné závislosti opačné polaritě u majetkové trestné činnosti a $r = -0,83$, tedy vysoká závislost opačné polaritě, je hodnota závislosti celkové kriminality.

Liberecký kraj

V Libereckém kraji se závislost zanedbání povinné výživy projevila hodnotou $r = 0,78$, jde tedy o vysokou závislost. Nízká závislost, $r = 0,16$, byla zjištěna u mravnostní kriminality. Význačná závislost opačné polaritě byla zjištěna u násilné kriminality, $r = -0,62$, a majetkové kriminality, $r = -0,51$. Vysoká závislost opačné polaritě, $r = -0,79$, byla zjištěna u kriminality celkové.

Karlovarský kraj

V posledním kraji, Karlovarském, byla hodnota $r = 0,79$, tedy vysoká závislost, opět zjištěna u zanedbání povinné výživy. Nízká závislost, $r = 0,23$ byla zjištěna u mravnostní kriminality. Nízká závislost opačné polaritě, $r = -0,03$ byla zjištěna u násilné kriminality a význačná závislost, $r = -0,54$, u majetkové kriminality, stejně jako u celkové, kde $r = -0,63$.

Pro celkovou přehlednost jsou zjištěné hodnoty závislosti shrnuty v níže uvedené tabulce.

Tab. 2: Zjištěné hodnoty závislosti nezaměstnanosti a kriminality v jednotlivých krajích a České republice⁷⁰

	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
Kraj Praha	-0,63	0,69	-0,60	0,16	-0,56
Středočeský	0,30	0,55	-0,88	0,92	-0,64
Jihočeský	0,66	0,77	-0,53	0,93	-0,63
Plzeňský	0,17	-0,03	-0,56	0,79	-0,64
Ústecký	0,27	-0,17	-0,07	0,54	-0,39
Královéhradecký	-0,83	0,44	-0,88	0,85	-0,90
Jihomoravský	0,61	0,69	-0,63	0,89	-0,89
Moravskoslezský	0,30	0,17	-0,31	0,50	-0,40
Olomoucký	-0,08	-0,01	0,03	0,80	-0,64
Zlínský	0,20	0,45	-0,66	0,90	-0,75
Vysočina	0,61	0,81	-0,26	0,72	-0,24
Pardubický	0,06	0,32	-0,61	0,78	-0,83
Liberecký	-0,62	0,16	-0,51	0,78	-0,79
Karlovarský	-0,03	0,23	-0,54	0,79	-0,63
Česká republika	-0,11	0,67	-0,63	0,85	-0,74

Shrnutí zjištěných hodnot závislostí

Ve shora uvedené tabulce byly zjištěné hodnoty korelace pro lepší orientaci rozlišeny barevně, kdy červeně jsou označeny hodnoty vysoké a velmi vysoké těsnosti závislosti, žlutě hodnoty význačné těsnosti závislosti a šedě hodnoty nízké a mírné těsnosti závislosti.

Jak z tabulky vyplývá, zaměříme-li se nejprve na kriminalitu celkovou, jeví se nám závislost kriminality na nezaměstnanosti jako nepřímá, neboť se korelační koeficient ve všech položkách pohybuje v záporných hodnotách a to zcela nevyrovnaně od hodnot nízké těsnosti závislosti až po vysokou těsnost závislosti, přičemž žádný ze stupňů těsnosti výrazněji nepřevládá. Celková kriminalita však pro potřeby této práce zřejmě nebude mít významnou vypovídací hodnotu, neboť zahrnuje všechny druhy kriminality, včetně například hospodářské kriminality či třeba vojenských trestných činů, tedy i druhy kriminality, na které nezaměstnanost nemůže mít žádný vliv a naopak

⁷⁰ Vlastní zdroj

se na ní podílí celá řada dalších faktorů. Zajímavější výsledky přineslo zkoumání závislosti jednotlivých oblastí trestné činnosti.

Podle předpokladu se nejsilnější závislost projevila u trestného činu „**Zanedbání povinné výživy.**“ Zde se ve dvou ze čtrnácti krajů, v kraji Středočeské a kraji Jihočeském, projevila velmi silná závislost a v dalších devíti krajích vysoká závislost. To znamená, že v 79% krajů se projevila vysoká nebo velmi vysoká těsnost závislosti a tedy lze konstatovat, že **v této oblasti kriminality má nezaměstnanost přímý výrazný vliv na její růst.** Tuto skutečnost si můžeme vysvětlit tím, že zkoumaný trestný čin je zcela specifickým druhem kriminality, kdy je příčinou jeho spáchání ve většině případů právě ekonomicky nedostatek a ostatní kriminogenní faktory se na něm nemohou ve větší míře podílet.

V případě násilné kriminality se většina zjištěných závislostí pohybovala v kladných hodnotách, avšak rozptýl byl značný, od nepřímé vysoké závislosti v Královéhradeckém kraji až po význačnou přímou závislost v Jihočeském a Jihomoravském kraji. Nejčastěji se však zjištěné hodnoty pohybovaly na úrovni nízké a mírné závislosti, a to v 57% krajů, v tedy v hodnotách blízkých nule, které nelze považovat za prokázanou závislost. Zde tedy můžeme konstatovat, že **jednoznačně prokazatelná závislost nezaměstnanosti a násilné kriminality se neprojevila.**

Porovnáním výsledků závislosti mravnostní kriminality a nezaměstnanosti jsme došli ke zjištění, že i zde jsou hodnoty rozptýleny po celé stupnici s tím, že většinou, v jedenácti krajích, se pohybují v kladných hodnotách. Nejsilnější závislost byla zjištěna v kraji Vysočina a Královéhradeckém kraji, nejslabší v kraji Olomouckém. Nejčastěji se hodnoty pohybovaly opět v blízkosti nuly, kdy byla v devíti případech zjištěna mírná a nízká těsnost závislosti, což je 64 % případů a tedy lze konstatovat, že **v oblasti mravnostní kriminality se nepodařilo jednoznačně prokázat závislost růstu této kriminality na růstu nezaměstnanosti.**

Zřejmě nepřekvapivější výsledky přineslo porovnání růstu majetkové kriminality s růstem nezaměstnanosti. Zde se korelační koeficient pohyboval, s výjimkou Olomouckého kraje, v záporných hodnotách, které naznačují nepřímou závislost. Nejsilnější nepřímá závislost vyšla ve Středočeském a Královéhradeckém kraji, nejslabší nepřímá závislost v kraji Ústeckém. Většina hodnot, v 57 % krajů, se pohybovala v rozmezí význačné závislosti opačné polarity. **Tento výsledek naznačuje, že nelze konstatovat, že s narůstající nezaměstnaností roste i majetková kriminalita, ale výsledek se jeví opačný, tedy s narůstající nezaměstnaností majetková kriminalita klesá.** Tato skutečnost může být zapříčiněna faktem, že

majetková kriminalita je nejčastějším druhem páchané kriminality, tedy se na ní podílí mnoho dalších faktorů, a vliv nezaměstnanosti mezi nimi může být zanedbatelný.

To, že se u tohoto druhu trestné činnosti neprojevila přímá silnější závislost, ale také může vyplývat ze skutečnosti, že ne všechny protiprávní činy majetkového charakteru, jsou kvalifikovány jako trestné činy, ale často se mohou vyskytovat pouze jako přestupky proti majetku, a tudíž nejsou v kriminalistických statistikách zahrnuty, byť tvoří značnou část páchaných protiprávních činů. Což se ostatně týká i protiprávní činnosti násilné a mravností, s menší společenskou škodlivostí.

Porovnání výsledků v krajích

Zajímavé výsledky přinesla též tabulka z pohledu jednotlivých krajů. Zde je patrné, že nejmenší sílu závislosti nezaměstnanosti a kriminality vykazuje Moravskoslezský kraj, kde se všechny hodnoty závislosti pohybují v rozmezí nízké a mírné a jsou tedy vyrovnané. Obdobně se projevují závislosti v Ústeckém kraji, kde se pohybují, s výjimkou trestného činu „Zanedbání povinné výživy,“ též projevují v rozmezí nízké a mírné závislosti, pouze zmíněné zanedbání povinné výživy je na úrovni závislosti význačné. Významně se závislost neprojevila, dle předpokladu, v Praze, kde se pohybuje většinou na úrovni význačné, pouze v případě trestného činu „Zanedbání povinné výživy“ na nízké úrovni. Naopak nejvýrazněji se závislosti sledované trestné činnosti a nezaměstnanosti projevily v Královéhradeckém kraji. Zde se hodnoty korelačního koeficientu, s výjimkou mravnostní kriminality (kde je zjištěná závislost na mírné úrovni), pohybují v hodnotách vysoké a velmi vysoké závislosti.

Fakt, že právě v krajích, kde se dlouhodobě pohybuje nezaměstnanost i kriminalita na nejvyšších hodnotách (vzhledem k ostatním krajům ČR s výjimkou Prahy) byly zjištěny nejnižší stupně závislosti obou jevů, může být překvapující. Stejně jako fakt, že v Královéhradeckém kraji, kde je naopak nezaměstnanost i kriminalita na relativně nízké úrovni, se jejich závislosti pohybovaly naopak na nejvyšších stupních. Příčinou těchto jevů může být právě skutečnost, že nezaměstnanost není jediným kriminogenním faktorem, ale v krajích s vysokou kriminalitou jich jistě působí více, čímž mohou být konečné hodnoty zásadně ovlivněny.

6 Kazuistiky

V kapitole jsou popsány příběhy lidí, kteří se v důsledku ztráty práce nebo nemožnosti jejího nalezení ocitli na hraně zákona a tuto hranici překročili. Ať už úmyslně nebo z nedbalosti. Všechny tyto osoby však mají společné jedno. Nechtěli nebo nedokázali využít všech možností, které jim stát nabízí při hledání práce a zabezpečení rodiny, jako je hledání práce pomocí oficiálních institucí nebo požádáním o sociální dávky. Příběhy jsou interpretovány tak, jak je odsouzené osoby prezentovaly, pouze jejich osobní data jsou změněna.

Kazuistika 1 – David, 25 let

David pochází z menšího města ve Středočeském kraji, z úplné rodiny, ve které má dva starší sourozence, bratra a sestru. Oba rodiče jsou a vždy byli zaměstnaní, rodina neměla nikdy vážné finanční problémy, nemusela se potýkat ani s problémy s alkoholem některého ze členů, či jinými sociálně patologickými jevy. Též vztahy Davida s rodiči a sourozenci byly z počátku standardní.

David ukončil pouze základní vzdělání, střední školu nezvládl zakončit maturitou a odešel z ní, aniž se o maturitu podruhé pokusil. Tento jeho stav vzdělání bez jakékoliv odbornosti mu později bránil v nalezení zaměstnání.

Ačkoliv neměl David žádné odborné vzdělání, na hledání práce nerezignoval a našel si práci barmana v baru v místě bydliště, kde však pracoval pouze „načerno.“ Zde také přišel do styku s drogami, pervitinem a marihuanou, které však užíval pouze příležitostně, stejně jako alkohol. Po dvou letech zde strávených majitel bar prodal a David o tuto možnost výdělků přišel.

Díky tomu, že neměl stálý finanční příjem, začal mít problémy v rodině, zejména s bratrem, a proto z domova odešel. O sociálních dávkách či jiné pomoci neuvažoval, neboť byl přesvědčen, že on jako bílý nemá šanci. Najít si práci bez registrace na úřadu práce se mu však dařilo pouze příležitostně, a pokud práci dostal, tak pouze jako brigádník někde na stavbě. Protože díky své nezaměstnanosti přerušil kontakt s rodinou, dostal se záhy do finančních problémů.

V té době Davida napadlo si „přivydělat“ krádežemi barevných kovů, kterými se chtěl zajistit dostatek finančních prostředků, na jídlo a ubytování, kterých se mu nedostávalo. Poprvé se déle rozmýšlel, zda se má o takový čin pokusit, podruhé a potřetí to již bral jako samozřejmost. Ačkoliv, nebo právě proto, že se mu krádež

několikrát podařila, pokusil se po celodenním promýšlení o rychlejší výdělek, a to spácháním loupežného přepadení. V jednom z Pražských parků vytáhl na procházející ženu nůž a pod hrozbou jeho použití požadoval vydání její kabelky. Žena se ho však nezalekla, kabelku mu nevydala a David z místa utekl. Po chvíli však byl zadržen policií, kterou poškozená žena přivolala, a následně byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody s odkladem na tři roky.

V době kdy vykonával podmíněný trest, si opět zkoušel najít práci, ale neuspěl a proto se opět uchýlil ke krádežím barevných kovů, aby měl na obživu. Nicméně tyto krádeže, stejně jako ty předchozí mu byly prokázány a David byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který v současné době vykonává ve věznici v Praze.

Kazuistika 2 – Lukáš, 41 let

Lukáš pochází z obce nedaleko Prahy, kde žije od dětství. Pochází z úplné rodiny, kde oba rodiče měli slušné zaměstnání manažerského charakteru a mohli zabezpečit jak Lukáše, tak jeho tři sestry.

Lukáš se vyučil zedníkem a tuto práci vykonával jak před nástupem na základní vojenskou službu, tak i po ní. Rodinu založil brzy a v současné době má dvě dospívající dcery. Několik let žil spokojeným rodinným životem, pak se ale začaly objevovat neshody s manželkou, která se po čase odstěhovala a požádala o rozvod. Lukášovy dcery zůstaly s bývalou manželkou a Lukáš řádně platil stanovené výživné.

Po několika měsících, kdy byl Lukáš rozvedený a žil sám, však bez vlastního zavinění přišel o práci. Novou zkoušel hledat, což se mu však podařilo jen občas a pouze formou brigád. Žádná z prací kterou takto vykonával mu nezajišťovala dostatek finančních prostředků, aby užíval sebe a mohl zároveň řádně platit stanovené výživné na dcery. Přes tuto situaci jej nenapadlo požádat o snížení výživného, nežádal o žádné sociální dávky, na úřadu práce rovněž registrován nebyl, vlastně ani nevěděl proč. Pomoc nevyhledal ani u svých rodičů nebo sourozenců. Dle vlastních slov na vše rezignoval.

Bývalá manželka o Lukášových problémech věděla a po určitou dobu neplacení výživného na dcery tolerovala, ale když cca 18 měsíců výživné nezaplatil, podala na Lukáše trestní oznámení. Lukáš byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody, ale protože ani v následujících měsících dluh na výživném neuhradil, a nadále výživné řádně neplatil, bylo mu podmíněné odsouzení proměněno ve výkon trestu odnětí svobody.

I ve výkonu trestu odnětí svobody je na Lukášovi patrná rezignace na život. Ačkoliv má v současné době již více než polovinu trestu za sebou, nemá v úmyslu požádat o podmíněné propuštění s tím, že si trest prostě odsedí. Ve vězení pracuje, a práci má údajně přes známého zajištěnu i do budoucna, kam po výkonu trestu nastoupí.

Kazuistika 3 – Jindřich 40 let

Jindřich se narodil ve Středočeském kraji, kde bydlí celý život. Jeho rodiče se rozvedli v Jindřichově raném dětství, a od té doby žil s matkou, později s matkou otčímem a mladší sestrou. S finančními problémy se rodina potýkat nemusela, alkohol či drogy u některého z rodinných příslušníků též problémem nebyly. Z negativních zážitků z dětství si Jindřich pamatuje hlavně občasné fyzické napadání matky otčímem a to kvůli matčině nevěře. Též od něj často slyšel, že pro jejich rodinu hodně dělá, a že mu mají být vděční. Tyto zážitky ho vedly k předsevzetí, že on svoji vlastní rodinu v budoucnu zabezpečí a povede ji zcela jinak.

Jindřich se využil zedníkem, a po ukončení středního odborného učiliště si ještě dodělal maturitu. Ještě před nástupem na vojnu, v roce 1999 se živil jako osoba samostatně výdělečně činná v oboru, ve kterém se vyučil. Práce se mu naskytovala především v Praze. Po ukončení základní vojenské služby se oženil a založil rodinu, ze které vzešly čtyři děti, jimž se snažil být dobrým otcem. Též se snažil rodinu zabezpečit. Založil stavební firmu, která měla časem několik desítek zaměstnanců. Tato firma fungovala více-méně úspěšně cca 10 let, ale byla i příčinou krachu okolních, menších firem. Jindřich se domníval, že díky konkurenčnímu boji byla jeho firma stále cílem nějakých kontrol podnikání. Protože musel stále řešit požadavky kontrolních úřadů, byla jeho pozornost odvedena od práce, což mělo za následek, že nestíhal termíny zakázek a musel platit penále, nebo mu výhodné zakázky utíkaly. Též se setkal s konkurenčním bojem v podobě zapálené stavby nebo odcizených vozidel či stavebního materiálu.

Jindřichova firma se postupně dostala do dluhů, a proto začal brát nevýhodné zakázky, aby mohl uspokojit věřitele. Postupně přišel o majetek a jeho firma zkrachovala. Proto se pokoušel hledat si práci sám, jako nádenní zedník, ale většinou neúspěšně. Rodina se ocitla bez peněz, jen občas jim vypomohli příbuzní. Po několik měsíců byl i registrován na úřadu práce, ale žádné z nabízených zaměstnání mu neposkytovalo takové možnosti, aby mohl řádně zabezpečit rodinu. Obešel jen pár

nabídek, ale když zjistil, že jsou pro něho nevyhovující, hledání práce touto cestou vzdal.

V jednu chvíli Jindřich přemýšlel o spáchání loupežného přepadení. Neměl představu jak, kdy, ani co nebo koho přepadne, jen ho napadlo, že by to mohla být rychlejší cesta k navození předchozího standardu rodiny. Této myšlenky se ale vzdal.

Ačkoliv sám drogy nikdy nebral, když mu byla v tomto náročném období od jednoho známého učiněna nabídka prodeje drog, kývl na ni. Nepřemýšlel nad škodlivostí svého jednání. Měl dluhy, které musel splatit, protože měl strach o rodinu a tuto potřeboval uživit. Drogy kupoval od jejich výrobce a následně je prodával dalšímu člověku, který je distribuoval konečným uživatelům. Tato činnost mu několik měsíců vycházela a jevila se snadným způsobem, jak rodinu zabezpečit. O jiné práci pak už ani nepřemýšlel. Nicméně tato trestná činnost časem za, pro něj dramatických okolností, vyšla najevo. Jindřich byl zadržen zásahovou jednotkou, a následně mu byl za uvedenou trestnou činnost uložen podmíněný trest odnětí svobody na čtyřicet měsíců s odkladem na čtyři roky, který mu byl později přeměněn ve výkon trestu odnětí svobody poté, co se včas nedostavil k pracovníkovi vykonávajícímu nad ním dohled.

Trest si Jindřich nyní odpykává ve věznici v Praze. Po jeho ukončení je odhodlán si hledat legální práci, legální cestou, nicméně na základě předchozích zkušeností už předem o svém úspěchu pochybuje.

Shrnutí

Během získávání podkladů pro tuto část práce bylo zjištěno, že nemalý podíl na těžké životní situaci spojené s nezaměstnaností mají osoby samy, neboť neumějí využít možností, které jim stát nabízí, například ve formě nabídek úřadu práce. Ke své situaci se staví nezodpovědně a páchaní protiprávních skutků je pro ně větší samozřejmostí než shánění informací o pomoci v jejich situaci.

Protože je předcházení trestné činnosti mnohem efektivnější než její potírání, a protože nezaměstnanost začala být v uplynulých 25 letech neoddelitelnou součástí ekonomiky v České republice, kdy tento problém může postihnout prakticky kohokoliv, vidí autorka práce jako možné východisko zařazení této problematiky již do osnov středních škol. Ve škole by byli žáci připravováni nejen na budoucí povolání, ale měli by být alespoň na základní úrovni seznamováni i s možnostmi řešení situace, kdy o zaměstnání přijdou nebo ho nebudou moci nalézt. Případně by měli být i upozorněni na důsledky, které neřešení takové situace nese.

Závěr

Nezaměstnanost je problém, který neodmyslitelně patří k tržní ekonomice státu a který nelze nikdy zcela vymýtit. Přesto, nebo právě proto, je třeba s ním bojovat a udržovat ho alespoň ve společensky únosných mezích, neboť je spjat s dalšími negativními jevy ve společnosti, které její fungování a řádný chod ohrožují, včetně zvýšené míry kriminality. Tato bakalářská práce se zabývala problémem nezaměstnanosti právě jako činitelem ovlivňujícím kriminalitu, s cílem zjistit, jak významným kriminogenním faktorem v České republice je, které druhy trestné činnosti zejména ovlivňuje a proč, a navrhnout možný způsob řešení.

Analýzou písemných pramenů bylo zjištěno, že mezi oblasti které nezaměstnanost ovlivňuje, patří zejména ekonomika, kde jde zvláště o ztrátu makroekonomického produktu, nevyužité ekonomické zdroje a ztrátu lidského kapitálu, což potažmo vede ke zhoršení stavu hospodářství státu a následnému opětovnému zvýšení nezaměstnanosti. Neméně významnou oblastí je i oblast sociální. Ve společnosti se nezaměstnanost projevuje zvýšenou kriminalitou, zvýšenými počty sebevražd, vyšší nemocností, zvýšenou mírou alkoholismu a zneužívání návykových látek, přičemž důsledkem těchto jevů dochází k celkovému úpadku hodnot a zhoršení klimatu ve společnosti. Určité skupiny osob jsou pak nezaměstnaností ohroženy více než jiné. Jsou to zejména skupiny osob do třiceti let, osoby vyššího věku, ženy, osoby se zdravotním handicapem, nekvalifikované osoby a romské etnikum. Stejně jako se důsledky nezaměstnanosti projevují ve společnosti, tak se projevují i v životě jednotlivce, který v první fázi bojuje s ekonomickým nedostatkem a stresem. Tyto dopady jsou často příčinou psychických a psychosomatických potíží, jenž vedou ke zneužívání alkoholu a návykových látek či k jiným závislostem, k rozpadu rodiny a též ke kriminalitě a delikvenci.

Kriminalita a delikvence je jednání, pod nímž jsou zahrnuty zejména trestné činy a přestupky, za jejichž jednotlivé druhy zákon stanoví příslušné tresty. Protože úkolem společnosti není pouze trestnou činnost potírat, ale především jí předcházet, zabývají se příslušné instituce jejím poznáním a zjišťováním příčin, mezi které bezpochyby patří i nezaměstnanost. Toto je úkolem především kriminologie, která zkoumá nejen kriminalitu a její příčiny, ale také její pachatele a oběti, přičemž řeší i způsoby její kontroly. Ta se dělí na represi a prevenci, která je efektivnější.

Syntézou analyzovaných problémů jsme dospěli k závěru, že v důsledku nejvýraznějších dopadů nezaměstnanosti, tedy ekonomického nedostatku a stresu, na které jsou navázány další negativní společenské jevy, se nezaměstnanost projevuje v růstu kriminality a delikvence, zejména v oblasti majetkové trestné činnosti, trestné činnosti se znaky agrese, jako jsou násilné a mravnostní trestné činy, a trestné činnosti spojené s rodinou a dětmi.

Uvedené závěry byly ověřovány za pomoci kvalitativního výzkumu, který spočíval v získávání podkladů pro kazuistiku, kdy tyto podklady vznikly na základě rozhovoru s vězni, kteří se do výkonu trestu odnětí svobody dostali právě v souvislosti s trestnou činností zapříčiněnou ztrátou práce a nemožností jejího znovunalezení. Dalším ze způsobů ověření dedukce provedené na základě syntézy zkoumaných jevů, tedy nezaměstnanosti a kriminality, pak byl výpočet korelačního koeficientu, který vypovídá o těsnosti závislosti vývoje těchto jevů.

Oběma metodami byl potvrzen předpoklad, že nezaměstnanost na kriminalitu vliv má, byť ne jednoznačně prokazatelný či významný na všechny sledované druhy kriminality. Těmi byla celková kriminalita, násilná kriminalita, mravnostní kriminalita, majetková kriminalita a trestný čin „Zanedbání povinné výživy.“ Z kazuistik vyplynulo, že problém nemožnosti najít adekvátně ohodnocenou práci se týká i hlavního města Prahy, kde je, ve srovnání s jinými regiony, práce dostatek. Zjištění, které rozhovory s vězni mimo jiné přineslo, však ukazuje i na skutečnost, že samotné omezení pracovních příležitostí není jediným předpokladem pro navození obtížné sociální situace nezaměstnaného. Na vině je především neznalost svých možností ze strany jedince ztrativšího práci, které v takové situaci má, ale i jeho neodpovědný přístup ke své situaci, kdy se ani nepokusí obrátit se na úřad práce nebo například nezažádá, při nedostatku peněžních prostředků, o snížení stanoveného výživného na děti, a prostě jen výživné neplatí, čímž se často velmi rychle dostane za hranici zákona.

Metodou výpočtu korelačního koeficientu pak bylo rovněž potvrzeno, že míra kriminality je s nezaměstnaností spjata, ovšem na různých stupních těsnosti závislosti. Nejsilnější přímá závislost byla zjištěna právě mezi nezaměstnaností a trestným činem „Zanedbání povinné výživy,“ kterou můžeme považovat za prokazatelnou, neboť zjištěné hodnoty korelačního koeficientu se výrazně blížily jedné. Ostatní sledované oblasti trestné činnosti, mravnostní a násilná kriminalita, se pohybovaly ve většině krajů České republiky v hodnotách blízkých nule, anebo v hodnotách význačné závislosti. Protože ale na kriminalitu působí celá řada dalších faktorů, byly autorkou akceptovány jako prokazatelné pouze hodnoty vysoké a velmi vysoké závislosti a „pouze“ význačná

hodnota korelačního koeficientu není považována za prokázanou závislost. V případě celkové a majetkové trestné činnosti však výsledky naznačovaly převážně význačnou nepřímou závislost zkoumaných jevů, což neodpovídalo hypotéze, že se zvyšující se nezaměstnaností roste i majetková a celková trestná činnost. Zjištěné výsledky naopak naznačovaly, že se zvyšující se nezaměstnaností počet zjištěných majetkových trestných činů klesá, stejně jako celková kriminalita. Jelikož se ale v případě majetkové trestné činnosti jedná o nejrozšířenější druh kriminality, který cca z 65 % tvoří kriminalitu celkovou, může být příčina tohoto výsledku v kombinaci množství dalších faktorů ovlivňujících kriminalitu, což by mohlo být námětem pro další výzkumnou práci. Také zde ale nelze brát „pouze“ význačnou hodnotu korelačního koeficientu za prokázanou závislost.

V závěru je možno konstatovat, že vytyčené cíle bakalářské práce byly splněny. Byla provedena analýza zkoumaných jevů a následně jejich syntéza a dedukce, jejímž výstupem byly oblasti kriminality, kterými se zabývala praktická část bakalářské práce. Tou pak bylo potvrzeno, že nezaměstnanost je velmi významným prokazatelným kriminogenním faktorem, který ovlivňuje zejména počty trestných činů „Zanedbání povinné výživy.“ Přímou souvislost s další trestnou činností se jednoznačně prokázat nepodařilo, nicméně nebyla ani vyvrácena. Též byla navržena možnost řešení, tedy předcházení trestné činnosti v souvislosti s nezaměstnaností pomocí osvěty na středních školách.

Seznam použitých zdrojů:

Literární zdroje

1. BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Slon, 2003, 140 s. ISBN 80-86429-16-4.
2. BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 236 s. ISBN 80-247-9006-8.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1998, 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra, a kolektiv. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
5. MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vyd. Praha: Slon, 2002, 172 s. ISBN 80-86429-08-3.
6. MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla. *Sociální práce v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010, 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0.
7. MATOUŠEK, Oldřich., MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
8. PAVELKOVÁ, Jaroslava. *Problematika lidí v nouzi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta, 2007, 124 s. ISBN 978-80-7290-338-2.
9. SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
10. SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: VŠERS, 2009, 118 s. ISBN 978-80-86708-81-2.
11. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002, 444 s. ISBN 80-7178-678-0.
12. WEIS, Petr a kolektiv. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 264 s. ISBN 80-247-0929-5.
13. ZAPLETAL, Josef a kolektiv. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004, 170 s. ISBN 80-7251-095-9.
14. ZAPLETAL, Josef a kolektiv. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, 108 s. ISBN 80-7251-200-5.
15. ZOUBKOVÁ, Ivana, MOULISOVÁ, Marcela. *Kriminologie a prevence kriminality*. 1. vyd. Praha: Armex, 2004, 146 s. ISBN 80-86795-05-5.

Internetové zdroje

1. INFORMAČNÍ STRÁNKY PRO OBĚTI NÁSILÍ. *Typ muže – rizikové ukazatele* [online]. Praha: AZYL-LISA Z.S., 2013 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.azyl-lisa.cz/domaci-nasili/typ-muze-rizikove-ukazatele>>.
2. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Regionální údaje* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti* [online]. Praha, 2012 [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107>.
4. STUDIUM PSYCHOLOGIE. *Motivace, dělení motivů, sebezáchovné (biologické), psychické a sociální motivy* [online]. Praha, 2012 [cit. 2014-11-7]. Dostupné z WWW: <<http://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/12-motivace-deleni-motivu.htm>>.
5. KULKA, J. *Psychoterapie pro nezaměstnané* [online]. Praha: ARCANA, 2003 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.arcana.cz/texty/pozitivni-systemova-psychoterapie/pozitivni-psychoterapie-a-poradenstvi-pro-nezamestnane>>.
6. MATEMATICKÁ STATISTIKA II. *Přednášky* [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z WWW: <http://www.pef-info.wz.cz/download/MSIIB_prednasky.pdf>.
7. POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Výstupní sestavy kriminální statistiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z WWW: <http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp>.
8. POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Takticko- statistická klasifikace* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <http://essk.pcr.cz/essk/_informace/ciselnik/ciselnik_2.htm>.

Legislativní zdroje

1. ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o soudnictví ve věcech mládeže. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79, s. 4030-4052.
2. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-464.
3. ČESKO, Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990 o přestupcích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1990, částka 35, s. 810-826.
4. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 53 ze dne 17. července 1963, jímž se mění § 203 trestního zákona číslo 140/1961 Sb. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 31, s. 216.
5. ČESKOSLOVENSKO. Ústavní zákon č. 100 ze dne 11. července 1960 Sb. ústava Československé socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1960, částka 40, s. 289-309.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Česká republika, závislost nezaměstnanosti a kriminality

Tabulka 2: Zjištěné hodnoty závislosti nezaměstnanosti a kriminality v jednotlivých krajích a České republice

Přílohy

Příloha 1⁷¹

TAKTICKO-STATISTICKÁ KLASIFIKACE

Kód	Heslo	Poznámka
	<u>Násilné trestné činy</u>	
101	vraždy - loupežné (§ 140)	
102	vraždy - sexuální (§ 140)	
103	vraždy - motivované osobními vztahy (§ 140)	
104	vraždy - na objednávku (§ 140)	
105	vraždy - novorozence matkou (§ 142)	
106	vraždy - ostatní (§ 140)	
111	usmrcení lidského plodu - pomoc a svádění ženy (§§ 161, 162),	
112	usmrcení lidského plodu - se souhlasem ženy (§ 160)	
113	usmrcení lidského plodu - bez souhlasu ženy (§ 159)	
115	zabití (§ 141)	
116	usmrcení z nedbalosti (§ 143)	
121	opuštění dítěte (§ 195)	
122	únos (§ 200)	
131	loupež (§ 173)	
132	loupeže na finančních institucích (§ 173)	
141	násilí proti úřední osobě a orgánu veřejné moci - mimo příslušníka policie a obecní policie (§§ 323, 324, 325, 326)	
142	násilí proti úřední osobě a orgánu veřejné moci - na příslušníkovi Policie ČR (§§ 323, 324, 325, 326)	
143	násilí proti úřední osobě a orgánu veřejné moci - na příslušníkovi obecní policie (§§ 323, 324, 325, 326)	
151	úmyslné ublížení na zdraví (§§ 145, 146, 146a)	
161	rvačky (§ 158)	
171	násilí a vyhrožování proti skupině obyvatel a jednotlivci (§ 352)	
172	braní rukojmí (§ 174)	
173	nebezpečné vyhrožování (§ 353)	
174	nebezpečné pronásledování (§ 354)	
181	vydírání (§ 175)	
182	omezování a zbavení osobní svobody (§§ 169, 170, 171)	
183	porušování domovní svobody (§ 178)	
184	neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208)	
185	týrání svěřené osoby (§ 198)	
186	týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199)	
187	omezování svobody vyznání (§ 176)	
188	útisk (§ 177)	
189	porušování svobody sdružování a shromažďování (§ 179)	
190	ostatní násilné trestné činy (§§ 144, 172)	
	<u>Mravnostní trestné činy</u>	
201	znásilnění (§ 185)	
202	sexuální nátlak (§ 186)	
211	pohlavní zneužívání v závislosti (§ 187/2)	
212	pohlavní zneužívání ostatní (§ 187/1,3,4)	

⁷¹ POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR, *Takticko- statistická klasifikace* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: < http://essk.pcr.cz/essk/_informace/ciselnik/ciselnik_2.htm >.

213	komerční forma sexuálního zneužívání v závislosti (§ 187/2)	
214	komerční forma sexuálního zneužívání ostatní (§ 187/1,3,4)	
231	ostatní pohlavní úchyly (§ 358)	
241	ohrožování mravnosti (§ 191)	
251	ohrožování pohlavní nemocí (§ 155)	
252	úmyslné ublížení na zdraví nakažlivou lidskou nemocí (§§ 145,146, 152)	
253	ublížení nakažlivou lidskou nemocí z nedbalosti (§§ 143, 147,148, 153)	
271	kuplířství (§ 189)	
280	soulož mezi příbuznými (§ 188)	
281	obchodování s lidmi (§ 168)	
290	ostatní mravnostní trestné činy (§ 190, 192, 193, 193a, 193b, 194)	
<u>Majetkové trestné činy</u>		
Krádeže vloupáním		
311	krádeže vloupáním do obchodů (§ 205)	
312	krádeže vloupáním do výkladních skříní (§ 205)	
321	krádeže vloupáním do restaurací a hostinců (§ 205)	
322	krádeže vloupáním do ubytovacích objektů (§ 205)	
323	krádeže vloupáním do kiosků (§ 205)	
324	krádeže vloupáním do jídelen, závodních kuchyní a stravovacích zařízení (§ 205)	
331	krádeže vloupáním do objektů, kde se nacházejí starožitnosti a umělecké předměty - mimo obchodů (§ 205)	
332	krádeže vloupáním do kulturních objektů, mimo uvedené v 331 (§ 205)	
341	krádeže vloupáním do pokladen a pancéřových skříní (§ 205)	
350	krádeže vloupáním do výpočetních středisek nebo počítačových pracovišť (§ 205)	
351	krádeže vloupáním do škol (§ 205)	
371	krádeže vloupáním do bytů (§§ 178, 205)	
372	krádeže vloupáním do víkendových chat soukromých osob (§§ 178, 205)	
373	krádeže vloupáním do rodinných domků (§§ 178, 205)	
390	krádeže vloupáním do ostatních objektů (§§ 178, 205)	
Krádeže prosté		
411	krádeže prosté - kapesní (§ 205)	
412	krádeže prosté - při pohlavním styku (§ 205)	
413	krádeže prosté - jiné na osobách (§ 205)	
421	krádeže prosté - mezi zaměstnanci na pracovišti (§ 205)	
431	krádeže prosté - motorových vozidel dvoustopých (§§ 205, 207)	
432	krádeže prosté - motorových vozidel jednostopých (§§ 205, 207)	
433	krádeže prosté - věcí z aut - včetně vloupání do kabiny a zav. prostoru (§ 205)	
434	krádeže prosté - součástí motorových vozidel (§ 205)	
435	krádeže prosté - jízdních kol (§§ 205, 207)	
441	krádeže prosté - domácího zvířectva (§ 205)	
451	krádeže prosté - v bytech a rodinných domech (§ 205)	
461	krádeže prosté - věcí v prostorách nádraží - mimo zásilek (§ 205)	
462	krádeže prosté - věcí během jízdy v dopravním prostředku - mimo zásilek (§ 205)	
471	krádeže prosté v objektech, včetně exteriéru i na volném prostranství se starožitnostmi a uměleckými předměty (§ 205)	
480	krádeže prosté v jiných objektech (§ 205)	
490	krádeže prosté ostatní (§ 205)	

	<u>Podvody a zpronevěry</u>	
511	podvod (§ 209)	
521	zpronevěra (§ 206)	
530	neoprávněné užívání cizí věci (§ 207)	
	<u>Ostatní majetkové trestné činy</u>	
588	zatajení věci (§ 219)	
589	poškození cizí věci (§ 228)	
590	pytláctví a ostatní majetkové trestné činy (§ 304)	
	<u>Ostatní kriminální trestné činy</u>	
611	výtržnictví (§§ 358, 359)	
612	výtržnictví na sportovních a veřejných akcích (§ 358)	
613	sprejerství (§ 228/2)	
614	výtržnictví - útoky na záchranáře (§ 358)	
630	z r u š e n o	
631	ohrožování výchovy mládeže (§§ 201, 202)	
632	podávání alkoholických nápojů mládeži (§ 204)	
633	obchodování s dětmi (§ 169)	
634	nedovolené překročení státní hranice (§§ 339, 340, 341, 343)	
635	nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného (§ 283)	
636	šíření toxikomanie (§ 287)	
637	zneužívání pravomoci úřední osoby (§ 329)	
639	neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180)	
640	maření úkolů úřední osoby z nedbalosti (§ 330)	
641	nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro sebe (§ 284)	
642	nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů - předmět k nedovolené výrobě (§ 286)	
643	nedovolené pěstování rostlin obsahující omamnou látku (§ 285)	
644	výroba a nakládání s látkami s hormonálním účinkem (§ 288)	
651	požáry (§§ 228, 272, 273)	
652	výbuchy (§§ 228, 272, 273)	
662	nedovolené ozbrojování (§ 279)	
663	maření výkonu úředního rozhodnutí (§ 337)	
664	překupnictví a přechovávači - podílíctví (§§ 214, 215)	
690	ostatní kriminální trestné činy (§§ 338, 342)	
	<u>Zbývající kriminalita</u>	
721	nadržování (§ 366)	
730	veškeré nehody (silniční, letecké, vodní, železniční a kombinované) - úmyslné (§§ 145, 146, 228, 272, 274, 360, 402)	
731	dopravní nehody silniční z nedbalosti (§§ 143, 147, 148, 273, 274, 277, 360)	
732	dopravní nehody letecké z nedbalosti (§§ 143, 147, 148, 273, 274, 277, 360)	
733	dopravní nehody vodní z nedbalosti (§§ 143, 147, 148, 273, 274, 277, 360)	
741	železniční nehody z nedbalosti (§§ 143, 147, 148, 273, 274, 277, 360)	
742	nehody kombinované, železniční - silniční z nedbalosti (§§ 143, 147, 148, 273, 274, 277, 360)	
750	ublížení na zdraví z nedbalosti - pracovní úrazy (§§ 143, 147, 148, 274, 360)	
751	ublížení na zdraví z nedbalosti - ostatní (§§ 143, 147, 148, 274, 360)	
762	poškození věřitele (§ 222)	

763	zvýhodňování věřitele (§ 223)	
771	ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství (§§ 274, 360)	
772	zanedbání povinné výživy (§ 196)	
781	získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem plavidlem a pevnou plošinou (§ 290)	
782	sdělení nepravdivé informace, která může ohrozit bezpečnost nebo provoz vzdušného dopravního prostředku za letu a civilního plavidla (§ 291)	
783	zavlečení vzdušného dopravního prostředku do ciziny (§ 292)	
784	týraní zvířat (§ 302, 303)	
785	šíření poplašné zprávy (§ 357)	
786	účast na organizované zločinecké skupině (§§ 361)	
787	hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny (§ 355)	
788	podněcování k národnostní a rasové nenávisti (§ 356)	
789	podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod občanů (§§ 403, 404, 405)	
790	ostatní trestná činnost (§§ 149, 150, 151, 164, 165, 166, 167, 181, 182, 183, 184, 218, 220, 221, 227, 272, 273, 275, 276, 277, 278, 280, 328, 335, 336, 344, 345, 346, 347, 350, 351, 364, 365, 367, 368, 400, 401, 411, 412, 413, 414, 415)	
	<u>Hospodářské trestné činy</u>	
801	trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži (§ 248)	
803	neoprávněné podnikání (§ 251)	
806	poškození spotřebitele (§ 253)	
807	porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (pašování) (§ 261)	
808	zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254)	
809	Z r u š e n	
810	porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§ 225)	
811	porušování povinnosti při správě cizího majetku (§§ 220, 221)	
812	krádež (§ 205)	
813	neoprávněné užívání cizí věci mimo motorová vozidla (§ 207)	
814	poškození cizí věci (§ 228)	
815	podvody proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění (§ 209)	
816	padělání a pozměňování peněz (§ 233)	
817	padělání a pozměňování známek, kolků a nálepek (§§ 245, 246)	
819	krácení daně (§ 240)	
820	zneužívání pravomoci úřední osoby (§ 329)	
821	úplatkářství - přijímání úplatku (§ 331)	
822	poškození věřitele (§ 222)	
823	padělání a pozměňování veřejné listiny (§ 348)	
824	nedovolená výroba a držení státní pečeti a úředního razítka (§ 349)	
825	ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami (§§ 156, 157)	
826	vystavení nepravdivého potvrzení (§§ 259, 260)	
827	neoprávněné užívání motorového vozidla (§ 207)	
828	porušování tajemství dopravovaných zpráv (§ 182)	
829	zpronevěra (§ 206)	
830	podvod (§ 209)	
831	pletichy při veřejné soutěži a dražbě (§§ 256, 257, 258)	
832	porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi (§§ 262, 263, 264)	
833	zneužívání informací v obchodním styku (§ 255)	
834	neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry (§ 252)	

835	porušování předpisů o nálepkách k označení zboží (§ 244)	
836	neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180)	
837	ostatní trestné činy proti měně (§§ 235, 236, 237, 239)	
838	neoprávněné držení platebního prostředku (§ 234)	
839	porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem (§§ 265, 266, 267)	
840	krádeže železničních zásilek (§§ 205, 206, 209)	
841	krádeže poštovních zásilek (§§ 205, 206, 209)	
842	krádeže silničních zásilek (§§ 205, 206, 209)	
843	krádeže leteckých zásilek (§§ 205, 206, 209)	
844	krádeže lodních zásilek (§§ 205, 206, 209)	
845	maření úkolu úřední osoby z nedbalosti (§ 330)	
846	úplatkářství - podplácení (§ 332)	
847	úplatkářství - nepřímé úplatkářství (§ 333)	
848	zvýhodňování věřitele (§ 223)	
849	pletichy v insolvenčním řízení (§ 226)	
850	ohrožení nebo poškození životního prostředí - úmyslné (§§ 293, 294a, 295, 297, 298, 298a, 299, 301)	
851	ohrožení nebo poškození životního prostředí - nedbalostní (§§ 294, 294a, 295, 297, 298, 300, 301)	
852	způsobení úpadku (§ 224)	
853	neoprávněné vydání cenného papíru (§ 249)	
854	manipulace s kurzem investičních nástrojů (§ 250)	
855	nedovolená výroba a držení radioaktivního a jaderného materiálu (§ 281, 282)	
860	podílnictví (§§ 214, 215)	
861	porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§ 268)	
862	porušování průmyslových práv (§ 269)	
863	porušování autorského práva, práv k databázi, práv souvisejících a padělání díla (§§ 270, 271)	
864	zastření původu věcí, tzv. praní špinavých peněz (§§ 216, 217)	
865	poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§§ 230, 231, 232)	
866	provazování nepoctivých her a sázek (§ 213)	
870	havárie a provozní poruchy - mimo dopravních nehod silničních, železničních, leteckých a vodních - z nedbalosti (§§ 273, 274, 277, 294, 294a, 301, 360)	
871	havárie a provozní poruchy - mimo dopravních nehod silničních, železničních, leteckých a vodních - úmyslné (§§ 228, 272, 274, 276, 278, 293, 294a, 295, 298, 298a, 299, 301, 360)	
880	pojistný podvod (§ 210)	
881	úvěrový podvod (§ 211)	
882	dotáčnický podvod (§ 212)	
885	nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243)	
886	neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (§ 241)	
890	ostatní hospodářské trestné činy (§§ 181, 183, 218, 227, 229, 247, 280, 305, 306, 307, 337, 410)	
	<u>Vojenské trestné činy</u>	
901	vojenské trestné činy (§§ 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 417)	

	<u>Trestné činy proti ústavnímu zřízení</u>	
902	trestné činy proti ústavnímu zřízení (§§ 309, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322)	
	<u>Trestné činy válečné a proti míru</u>	
903	trestné činy válečné a proti míru (§§ 405a, 406, 407, 409, 416)	

Příloha 2

Závislost nezaměstnanosti a kriminality v krajích⁷²

Hlavní město Praha

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	24571	3542	253	74768	1331	95731
2006	21364	3085	217	70765	1286	89618
2007	17363	2748	192	68383	1120	87319
2008	17433	2435	165	64391	972	83125
2009	29865	2337	183	65615	978	84133
2010	33433	2284	207	57359	1203	74028
2011	32580	2254	233	56016	1306	74122
2012	36771	2096	238	54113	1141	72345
2013	44922	2058	274	62362	1176	82005
Korelační koeficient		-0,63	0,69	-0,60	0,16	-0,56

Středočeský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	40751	1659	180	27501	1265	37208
2006	35498	1546	154	26779	1219	37188
2007	29273	2093	191	29513	1093	43956
2008	31220	1833	175	29149	1094	42601
2009	49144	1622	153	26735	1384	41171
2010	54716	1972	193	24941	1780	38217
2011	50594	2164	198	23853	1891	37654
2012	54451	1958	213	22544	1781	35612
2013	61681	2037	216	24233	1803	37350
Korelační koeficient		0,30	0,55	-0,88	0,92	-0,64

⁷² Vlastní sestava; podle ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Regionální údaje* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> > a POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR, *Výstupní sestavy kriminální statistiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z WWW: < http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp >.

Jihočeský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	23632	1277	125	10021	758	16850
2006	20426	1183	99	9387	736	16205
2007	16452	1084	87	8887	691	15834
2008	17505	1180	103	8485	665	15928
2009	27530	1067	129	7309	897	14283
2010	29545	1301	117	8619	1086	15298
2011	26450	1275	137	8314	1043	14820
2012	28767	1311	124	7520	978	14005
2013	31551	1404	121	7863	1077	15020
Korelační koeficient		0,66	0,77	-0,53	0,93	-0,63

Plzeňský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	20500	823	98	10102	590	15138
2006	17959	703	113	8716	540	13914
2007	14516	809	94	9313	463	15355
2008	16757	735	69	9276	521	15153
2009	26802	713	78	8618	576	14296
2010	27267	721	96	8561	756	13843
2011	23308	958	82	8416	717	13752
2012	23724	924	73	7646	679	12822
2013	25709	904	109	8209	625	13713
Korelační koeficient		0,17	-0,03	-0,56	0,79	-0,64

Ústecký kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	70532	2670	203	19975	1652	32781
2006	63652	2240	186	19447	1536	32840
2007	49894	2196	196	20546	1358	34666
2008	45657	2172	224	18453	1360	33124
2009	59976	1950	177	17003	1492	29670
2010	61947	1926	163	18261	1707	29438
2011	58087	2018	186	18772	1999	30287
2012	61589	1905	262	16562	1822	27427
2013	65820	2070	195	18372	1810	29848
Korelační koeficient		0,27	-0,17	-0,07	0,54	-0,39

Královéhradecký kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	21989	812	89	6691	567	11674
2006	19298	730	85	6513	606	11521
2007	14499	834	73	7386	507	13601
2008	14728	795	111	6757	503	12511
2009	23373	661	84	6134	613	11435
2010	24678	702	95	6369	778	11121
2011	22185	732	118	6301	763	11004
2012	25210	672	99	6123	722	10785
2013	27678	648	131	5856	783	10787
Korelační koeficient		-0,83	0,44	-0,88	0,85	-0,90

Jihomoravský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	63692	1684	135	20431	1353	30878
2006	55230	1604	130	20872	1180	31973
2007	44239	1626	120	20284	1088	33347
2008	43063	1403	147	19427	972	31699
2009	65944	1568	195	18183	1227	30095
2010	69342	1617	160	18295	1458	29312
2011	62722	1919	193	18579	1473	29933
2012	66435	1860	174	18623	1486	29533
2013	71970	1866	198	18173	1461	29811
Korelační koeficient		0,61	0,69	-0,63	0,89	-0,89

Moravskoslezský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	96528	3396	237	19984	1647	35139
2006	85422	3154	179	22158	1458	36987
2007	65816	3154	208	23860	1275	39716
2008	57455	2794	221	26317	1379	40948
2009	80581	2623	245	27071	1547	41723
2010	82776	2767	219	26511	1920	39721
2011	75019	3038	238	28837	1954	42474
2012	81099	2876	205	27269	1758	40623
2013	89976	2852	243	28289	1877	42853
Korelační koeficient		0,30	0,17	-0,31	0,50	-0,40

Olomoucký kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	36180	1645	114	8302	683	14849
2006	31187	1331	87	7840	658	14099
2007	23495	1251	111	8100	628	15747
2008	23470	1157	104	8334	658	14883
2009	41092	1081	87	7843	747	14235
2010	42117	1233	87	7773	871	13721
2011	38119	1202	113	8379	901	14347
2012	40342	1145	150	8385	866	14367
2013	43364	1227	98	8561	1009	14768
Korelační koeficient		-0,08	-0,01	0,03	0,80	-0,64

Zlínský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	29505	794	43	5782	628	10224
2006	25601	649	51	5480	539	9955
2007	20171	667	78	5698	501	11012
2008	20048	553	55	5389	473	10395
2009	33836	568	65	5072	633	10044
2010	33386	617	87	4820	681	9430
2011	29418	710	101	4651	699	9227
2012	32100	687	87	4546	631	8887
2013	33978	698	121	4802	707	9197
Korelační koeficient		0,20	0,45	-0,66	0,90	-0,75

Kraj Vysočina

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	29505	794	43	5782	628	10224
2006	25601	649	51	5480	539	9955
2007	20171	667	78	5698	501	11012
2008	20048	553	55	5389	473	10395
2009	33836	568	65	5072	633	10044
2010	33386	617	87	4820	681	9430
2011	29418	710	101	4651	699	9227
2012	32100	687	87	4546	631	8887
2013	33978	698	121	4802	707	9197
Korelační koeficient		0,20	0,45	-0,66	0,90	-0,75

Pardubický kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	22782	592	70	6380	410	10353
2006	19369	538	61	5640	403	9625
2007	15417	582	76	5939	343	10631
2008	16998	587	76	5588	376	10062
2009	26817	554	69	5193	452	9226
2010	27359	587	72	5102	554	8877
2011	23631	635	84	5058	590	9160
2012	25264	599	86	5073	620	8994
2013	26371	566	108	5173	589	9092
Korelační koeficient		0,06	0,32	-0,61	0,78	-0,83

Liberecký kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	18923	1474	127	8755	619	15037
2006	17258	1271	126	8117	634	14773
2007	14566	1227	150	8709	481	16045
2008	16605	1154	112	8342	485	15463
2009	26273	1031	115	7983	614	14692
2010	25653	1102	188	7987	854	13764
2011	23286	1223	246	7899	853	13674
2012	24185	1071	118	7830	761	13003
2013	25909	1039	115	8625	790	13963
Korelační koeficient		-0,62	0,16	-0,51	0,78	-0,79

Karlovarský kraj

	nezaměstnaní	násilná kriminalita	mravnostní kriminalita	majetková kriminalita	zanedbání povinné výživy	celková kriminalita
2005	18017	840	108	6004	543	10205
2006	16221	677	64	5339	485	9476
2007	12975	776	70	5756	417	10649
2008	13437	591	57	4675	373	9030
2009	19337	609	55	4261	492	8834
2010	19922	703	61	4047	570	7939
2011	17447	752	82	4149	580	8110
2012	18411	664	76	4112	470	7582
2013	19600	678	89	4266	537	8198
Korelační koeficient		-0,03	0,23	-0,54	0,79	-0,63

